

Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка

Факультет дошкільної, початкової освіти і мистецтв

Кафедра мистецьких дисциплін

**ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ
ОХОРОНИ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ ТА МЕМОРАТИВНИХ
ПРАКТИК (НА ПРИКЛАДІ КОМУНАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ
«ЧЕРНІГІВСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ПОШУКОВИЙ НАУКОВО-
РЕДАКЦІЙНИЙ ЦЕНТР»)**

Кваліфікаційна робота

Галузь знань 02 Культура і мистецтво

Спеціальність 028 Менеджмент соціокультурної діяльності

Освітній ступінь: магістр

Кваліфікація: магістр з менеджменту соціокультурної діяльності

Виконав: магістрантка спеціальності

028 Менеджмент соціокультурної діяльності

24 М гр. Бубіна Анастасія Володимирівна

Науковий керівник: д.е.н., проф.

Ладонько Людмила Степанівна

Чернігів – 2025

Міністерство освіти і науки України
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

Факультет дошкільної, початкової освіти і мистецтв
 Кафедра мистецьких дисциплін
 Спеціальність Менеджмент соціокультурної діяльності

ЗАТВЕРДЖУЮ:
 Завідувач кафедри
д.п.н., професор Тамара СКОРИК

ЗАВДАННЯ
НА МАГІСТЕРСЬКУ РОБОТУ СТУДЕНТОВІ
Бубіній Анастасії Володимирівні

Тема роботи: «Особливості реалізації державної політики у сфері охорони культурної спадщини та меморативних практик (на прикладі комунального закладу «Чернігівський обласний пошуковий науково-редакційний центр»)

Затверджена: протокол № 3 від «28» жовтня 2024 р.
 на засіданні кафедри мистецьких дисциплін

Термін подання завершеної роботи на кафедру «16» грудня 2025 р.

Дата захисту кваліфікаційної роботи «23» грудня 2025 р.

Кваліфікаційна робота допущена до захисту рішенням кафедри мистецьких дисциплін Протокол № 6 від 12 грудня 2025 р.

Рекомендовано до захисту

підпис

ПІБ наукового керівника

Результати захисту

оцінка

дата захисту

Голова ЕК

підпис

ПІБ голови ЕК

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН-ГРАФІК ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

№	Етапи та зміст виконання роботи	дата	примітка
1.	Вибір теми і призначення наукового керівника магістерської роботи	30.09.24	Вик.
2.	Затвердження теми магістерської роботи	28.10.24	Вик.
3.	Отримання завдання на проведення наукового дослідження та підготовка календарного плану виконання магістерської роботи, затвердження його керівником	07.12.24	Вик.
4.	Збір та узагальнення зібраного матеріалу за темою дослідження	20.12.25	Вик.
5.	Підготовка першого розділу чорнового варіанту роботи і подання на прочитання науковим керівником. Підготовка статті та тез.	2.01.25	Вик.
6.	Доопрацювання тексту роботи з урахуванням зауважень наукового керівника, подання її на друге читання	25.02.25	Вик.
7.	Підготовка другого розділу чорнового варіанту роботи і подання його на прочитання науковим керівником	05.03.25	Вик.
8.	Доопрацювання тексту роботи з урахуванням зауважень наукового керівника, подання її на друге читання	15.05.25	Вик.
9.	Підготовка третього розділу чорнового варіанту роботи і подання його на прочитання науковим керівником	15.06.25	Вик.
10	Доопрацювання тексту роботи з урахуванням зауважень наукового керівника, збагачення роботи додатковими дослідженнями, що проводились під час переддипломної практики, подання її на друге читання	15.11.25	Вик.
11	Подання магістерської роботи для реєстрації на кафедрі, рецензування та підготовка відгуку науковим керівником	3.12.25	Вик.
10.	Попередній захист магістерської роботи на засіданні кафедри, підготовка до захисту на засіданні екзаменаційної комісії	5. 12. 25	Вик.
11.	Публічний захист виконаної кваліфікаційної Роботи	23.12.25	Вик.

Науковий керівник: _____ д.е.н., проф. Людмила Ладонько
(Підпис) (Ім'я, прізвище)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ОСНОВИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ ЩОДО ОХОРОНИ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ ТА ПРАКТИК УВІЧНЕННЯ ПАМ'ЯТІ.....	11
1.1. Охорона культурної спадщини у вимірі вітчизняного законодавства.....	11
1.2. Політика пам'яті в Україні: концептуальні підходи, історія та сучасність.....	18
Висновки до розділу 1.....	23
РОЗДІЛ 2. РЕАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ОХОРОНИ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ ТА МЕМОРАТИВНИХ ПРАКТИК.....	26
2.1 Аналіз діяльності Комунального закладу «Чернігівський обласний пошуковий науково-редакційний центр».....	26
2.2 Робота редакційних колегій, робочих груп з підготовки соціально значущих видань, як складової частини збереження історичної пам'яті та культурної спадщини.....	32
Висновки до розділу 2.....	44
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ОХОРОНИ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ ТА МЕМОРАТИВНИХ ПРАКТИК	47
3.1. Впровадження інноваційних практик, форм та методів меморативних практик у сфері культурної спадщини.....	47
3.2 Напрями удосконалення діяльності Комунального закладу «Чернігівський обласний пошуковий науково-редакційний центр».....	58
Висновки до розділу 3.....	71
ВИСНОВКИ.....	76
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ТА ДЖЕРЕЛ.....	80
ДОДАТКИ.....	86

ВСТУП

Актуальність теми. У сучасному суспільстві питання охорони культурної спадщини та збереження історичної пам'яті є надзвичайно актуальними. В умовах постійних соціальних та політичних змін, важливою стає роль державної політики у забезпеченні збереження культурних цінностей для майбутніх поколінь. Меморативні практики, спрямовані на увічнення пам'яті про значущі події та особистості, є важливим елементом цієї політики. Особливу роль у цьому відіграють регіональні установи, які на місцевому рівні здійснюють роботу з охорони культурної спадщини, як це робить Чернігівський обласний пошуковий науково-редакційний центр.

Надзвичайна роль меморативних практик увічнення пам'яті значимих для суспільства людей чи подій – обумовлює актуальність наукових досліджень щодо проблем теорії, методології, практики формування й збереження культурної спадщини та історичної пам'яті українського народу. Тож запропонована тема є нагальною та важливою.

Дана тема розкрита на базі комунального закладу «Чернігівський обласний пошуковий науково-редакційний центр», який відіграє ключову роль у реалізації державної політики у зазначеній сфері. Це дослідження дозволяє розкрити не лише теоретичні, а й практичні аспекти управління та збереження культурної спадщини через діяльність цього закладу.

Аналіз діяльності означених установ дозволить виявити основні проблеми реалізації державної політики у сфері охорони культурної спадщини та меморативних практик, для впровадження інноваційних форм, методів та підвищення ефективності у їх роботі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематика охорони культурної спадщини та формування політики пам'яті широко висвітлена в українській та міжнародній науковій літературі. Зокрема, українські дослідники В. Бадяк, Р. Маньковська аналізують загрози для нерухомої культурної спадщини України в умовах війни та наголошує на необхідності оновлення механізмів державної політики. В. Бадяк розглядає нормативно-

правові засади охорони культурної спадщини та вказує на прогалини у практичному застосуванні законодавства. Вивчення тематики збереження культурної спадщини особливо інтенсифікувалося через ризики, обумовлені бойовими діями, як-от у працях Л. Кузнецової, І. Кушнар'єв, І. Подоляка. Водночас актуальними залишаються дослідження, покликані узагальнити досвід процесів цифровізації культури, вибудовування стратегії застосування інноваційних технологій у сфері культурних інституцій (А. Пархоменко, Т. Соврига, С. Сумятін А. Тормахова), інклюзивності (М. Швець, О. Матузко) та ін.

У сфері меморативних практик значною є роль сучасних аналітичних досліджень. До прикладу, Г. Денисенко аналізує процеси декомунізації, деколонізації та дерусифікації як складові оновлення українського публічного простору, М. Губіна подає додатковий емпіричний матеріал у своєму дослідженні «Ленінопад».

Джерелами до вивчення меморативних практик є фундаментальні документи, виконання яких керується міжнародними установами, зокрема, такими як ЮНЕСКО (Спеціалізованою установаю Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки та культури), та норми вітчизняного законодавства, у тому числі, низка законів, спрямованих на захист культурного спадку України та реалізації політики пам'яті у практичній площині.

Проте, попри значний обсяг досліджень та публікацій, недостатньо вивченими залишаються практичні аспекти реалізації державної політики у зазначеній сфері на рівні конкретних регіональних установ, таких, як «Чернігівський обласний пошуковий науково-редакційний центр», що й зумовило напрям цього дослідження.

Мета дослідження. Метою дослідження є розвиток теоретичних та методологічних підходів до реалізації державної політики у сфері охорони культурної спадщини та меморативних практик, зокрема на прикладі

діяльності Чернігівського обласного пошукового науково-редакційного центру.

Завдання дослідження:

1. Розкрити нормативно-правове забезпечення державної політики України у сфері охорони культурної спадщини та практик увічнення пам'яті.
2. Виявити основні концептуальні підходи політики пам'яті в Україні.
3. Проаналізувати діяльність Комунального закладу «Чернігівський обласний пошуковий науково-редакційний центр».
4. Систематизувати меморативні практики, реалізовані центром, у контексті збереження історичної пам'яті.
5. Обґрунтувати методологічні основи підготовки соціально значущих видань як інструменту збереження культурної спадщини.
6. Визначити напрямки вдосконалення державної політики у сфері охорони культурної спадщини на основі сучасних інноваційних практик.
7. Запропонувати інноваційні практики, форми та методи меморативних практик у сфері культурної спадщини.

Об'єкт дослідження. Об'єктом дослідження магістерської роботи є процес реалізації державної політики у сфері охорони культурної спадщини та меморативних практик в Україні.

Предмет дослідження. Предметом дослідження є методи, засоби та специфіка діяльності Комунального закладу «Чернігівський обласний пошуковий науково-редакційний центр» у контексті реалізації меморативних практик та збереження культурної спадщини України.

Методи дослідження. Методологічну основу дослідження становить комплекс взаємодоповнювальних загальнонаукових і спеціальних методів, які забезпечують всебічний аналіз особливостей реалізації державної політики у сфері охорони культурної спадщини та меморативних практик на прикладі діяльності ЧОП НРЦ.

Методи дослідження, що використовуються під час виконання роботи включають аналіз та синтез, що дають змогу опрацювати наукову літературу,

нормативно-правові акти, офіційні документи та узагальнити отримані дані для формування цілісного уявлення про стан і специфіку державної політики у відповідній сфері. Індукція та дедукція використовуються для переходу від загальних теоретичних положень до конкретного прикладу діяльності Центру і навпаки. Порівняльний метод дозволяє зіставити підходи до збереження культурної спадщини та меморіалізації в Чернігівській області з практиками інших регіонів України та із міжнародними стандартами. Історико-ретроспективний метод застосовується для простеження розвитку нормативної бази та еволюції практик увічнення пам'яті, що дає можливість зрозуміти генезу діяльності закладу, систематизувати меморативні практики та визначити умови формування сучасної політики у цій сфері. Метод кейс-стаді сприяє детальному вивченню діяльності Чернігівського обласного пошукового науково-редакційного центру як конкретного прикладу реалізації державної політики на регіональному рівні. Документальний аналіз використовується для опрацювання внутрішніх документів установи, звітів, планів роботи та інших матеріалів, що характеризують її діяльність. Контент-аналіз дає змогу дослідити інформаційні ресурси, публікації та медіаматеріали, пов'язані з темою культурної пам'яті та діяльністю зазначеної установи. Нормативно-правовий аналіз забезпечує дослідження законодавчих актів, державних програм та стратегій, що регламентують сферу охорони культурної спадщини та меморативних практик, а також особливості їх реалізації на регіональному рівні. Метод моделювання для розробки рекомендацій щодо вдосконалення роботи закладу.

У роботі також застосовано системний, інституційний, культурологічний та комунікаційний підходи. Системний підхід дозволяє розглядати реалізацію державної політики як комплекс взаємопов'язаних елементів. Інституційний підхід спрямований на дослідження ролі Центру у структурі державної політики. Культурологічний підхід дає змогу осмислити меморативні практики як елемент культурної пам'яті та регіональної

ідентичності, а комунікаційний підхід – проаналізувати взаємодію установи з громадськістю, органами влади та іншими інституціями.

Наукова новизна. Наукова новизна роботи полягає у всебічному дослідженні ролі регіональних інституцій у формуванні та реалізації державної політики в сфері охорони культурної спадщини й меморативних практик, що розглядається на прикладі діяльності Комунального закладу «Чернігівський обласний пошуковий науково-редакційний центр».

Наукова новизна проявляється також у проведенні детального аналізу статутної, пошукової, науково-редакційної та організаційної діяльності Центру, що дозволило виявити його реальні механізми роботи, ключові проблеми, структурні особливості та потенціал розвитку. На основі виявлених емпіричних даних та нормативно-правового аналізу було сформульовано рекомендації щодо удосконалення меморативних практик регіону, підвищення ефективності збереження культурної спадщини та покращення діяльності установи відповідно до сучасних викликів у сфері культурної пам'яті.

Крім того, наукова новизна полягає у введенні до наукового обігу узагальнених матеріалів діяльності Центру, які раніше не були комплексно опрацьовані у наукових дослідженнях. Робота також демонструє, як інституційний та культурологічний підходи можуть бути використані для вивчення регіональних меморативних практик. Такий підхід допомагає краще зрозуміти, як формується місцева політика пам'яті, особливо в умовах війни та післявоєнного відновлення.

Апробація результатів роботи. Результати магістерської роботи опубліковано у матеріалах конференції:

1. Ладонько Л. Бубіна А. Діяльність громад щодо охорони культурної спадщини та практик увічнення пам'яті. Матеріали VIII всеукраїнської науково-практичної конференції «Людина в інформаційному просторі» (21 листопада 2024 року). Кременчук: КНУ імені Михайла Остроградського, 2024. С.151-154

2. Ладонько Л. Бубіна А. Важливість політики пам'яті в Україні під час війни. Матеріали VI Міжнародної наукової конференції «Концепти соціокультурної трансформації сучасного суспільства» (22-23 травня 2025 року). Одеса: Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського.

Структура та обсяг. Магістерська робота складається зі вступу, 3 розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг основної частини випускної кваліфікаційної роботи складає 79 сторінок. Список використаної літератури налічує 57 джерел.

У першому розділі приділено увагу нормативно-правовим основам державної політики України у сфері охорони культурної спадщини та меморативних практик. Розглянуто охорону культурної спадщини у вимірі вітчизняного законодавства, а також концептуальні підходи, історію та сучасний стан політики пам'яті в Україні. У другому розділі проведено аналіз реалізації державної політики на прикладі діяльності Комунального закладу «Чернігівський обласний пошуковий науково-редакційний центр». Розглянуто діяльність закладу, роботу редакційних колегій та робочих груп з підготовки соціально значущих видань як складову частину збереження історичної пам'яті та культурної спадщини. У третьому розділі запропоновано напрями удосконалення державної політики у зазначеній сфері. Проаналізовано можливості впровадження інноваційних практик, форм та методів у роботу, а також шляхи підвищення ефективності діяльності закладу. У висновках узагальнено результати дослідження, окреслено практичну значущість роботи та визначено перспективи подальших досліджень у сфері охорони культурної спадщини та політики пам'яті.

РОЗДІЛ 1. ОСНОВИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ ЩОДО ОХОРОНИ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ ТА ПРАКТИК УВІЧНЕННЯ ПАМ'ЯТІ

1.1. Охорона культурної спадщини у вимірі вітчизняного законодавства

Охорона культурної спадщини є ключовим елементом державної політики, спрямованої на збереження національної ідентичності, історичної пам'яті та культурного надбання. Культурна спадщина відіграє значну роль у формуванні суспільних цінностей, сприяє розвитку національної свідомості та є важливим чинником соціально-економічного розвитку країни.

Основу правового регулювання охорони культурної спадщини в Україні становить Конституція України, яка закріплює право громадян на збереження національної культурної спадщини. Як відомо, культурна спадщина поділяється на дві основні взаємопов'язані групи: матеріальні та нематеріальні об'єкти. У полі цього дослідження саме матеріальна культурна спадщина [26, с. 176].

Для подальшого розгляду даного питання, окреслимо основні поняття.

Культурна спадщина – це сукупність матеріальних і нематеріальних цінностей, успадкованих людством від попередніх поколінь, що відображають історичний досвід, традиції, світогляд та ідентичність народу. До культурної спадщини належать архітектурні пам'ятки, мистецькі твори, архівні документи, традиції, фольклор, обряди, а також знання і навички, що формують культурний код суспільства. Збереження та популяризація культурної спадщини сприяють зміцненню національної свідомості та культурному розвитку [37].

Культурне надбання – це сукупність духовних, інтелектуальних та матеріальних цінностей, створених суспільством упродовж його історичного розвитку, які мають значення для національної та світової культури. До нього

належать літературні, мистецькі та наукові досягнення, архітектурні та археологічні пам'ятки, мова, звичаї тощо.

Об'єкт культурної спадщини – матеріальна або нематеріальна цінність, що має історичне, художнє, архітектурне, археологічне, етнографічне або інше культурне значення та охороняється державою. Об'єктами культурної спадщини можуть бути визначне місце, споруда, комплекс, їхні частини, пов'язані з ними рухомі предмети, а також території або водні об'єкти (об'єкти підводної культурної та археологічної спадщини), інші природні, природно-антропогенні чи створені людиною об'єкти незалежно від стану збереженості, які донесли до нашого часу цінність з археологічного, етнологічного, історичного, естетичного, мистецького, художнього, архітектурного чи наукового погляду та зберегли свою автентичність [14].

Матеріальні об'єкти культурної спадщини – це фізичні, створені людиною або природою елементи культури, що мають культурну цінність та є свідченням розвитку цивілізації та передають інформацію про минулі епохи. До матеріальних об'єктів культурної спадщини належать [57]:

- Архітектурні пам'ятки (історичні будівлі, храми, палаци, фортеці);
- Археологічні об'єкти (кургани, городища, залишки давніх поселень);
- Меморіальні місця (пам'ятники, меморіали, історичні кладовища, місця масових поховань або важливих подій);
- Музейні та архівні фонди (картини, рукописи, книги, артефакти);
- Технічні споруди (старовинні мости, станції та інші інженерні об'єкти).

У 1972 році був прийнятий, а у 1975 набув чинності проект охорони видатних культурних та природних цінностей, що вважаються надбанням усього людства, під патронатом Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.

Цей документ започаткував міжнародний механізм визнання, охорони та збереження унікальних об'єктів матеріальної культури – архітектурних пам'яток, археологічних комплексів, природних ландшафтів. Його ухвалення стало результатом усвідомлення світовою спільнотою загрози, яку технічний

прогрес, урбанізація та воєнні конфлікти становили для культурного й природного різноманіття планети.

У 1950-х роках потреба охорони нематеріальних культурних пам'яток була декларована на державному рівні. А у 1982 році термін «нематеріальна культурна спадщина» набув офіційного міжнародного статусу.

Першим міжнародним правовим документом, цілковито присвяченим культурній різноманітності, стала «Загальна декларація ЮНЕСКО про культурну різноманітність» (2001 р.), у якій підкреслено, що культурна спадщина є не лише джерелом духовного збагачення, а й чинником сталого розвитку суспільства.

Ще одним важливим етапом стала «Конвенція про охорону нематеріальної культурної спадщини», ухвалена 17 жовтня 2003 року на засіданні Генеральної Асамблеї ООН, за прийняття якої проголосувала й Україна. Її головна мета – забезпечити збереження, популяризацію та передавання традиційних форм культурного надбання майбутнім поколінням.

Конвенція визначає наступні основні сфери нематеріальної спадщини [21]:

- Фольклор (усна народна творчість, зокрема пісні, казки, легенди, міфи, прислів'я, приказки, колядки, щедрівки);
- Мова та діалекти;
- Виконавські мистецтва (музика, танці, театр тощо);
- Народні свята, святкові обряди та вірування, знання й практики, пов'язані з природою та всесвітом;
- Кулінарні традиції;
- Традиційні ремесла та мистецтво (ручна праця, вишивка, гончарство, ковальство);

Невід'ємною частиною становлення державної політики у гуманітарній сфері є пам'яткоохоронна діяльність – тобто сукупність правових, фінансових, організаційних, матеріально-технічних, інформаційних, містобудівних та інших заходів спрямованих на збереження, охорону та реставрацію об'єктів

культурної спадщини. Це діяльність, що охоплює як матеріальні, так і нематеріальні пам'ятки з метою збереження їх для майбутніх поколінь. Вона включає в себе правові, наукові, адміністративні, організаційні та фінансові аспекти, що дозволяють забезпечити довговічність культурних об'єктів.

Основними напрямками пам'яткоохоронної діяльності є [14]:

- Охорона та захист пам'яток від руйнування, вандалізму, природних катастроф або людської діяльності, що може завдати шкоди.
- Реставрація та консервація – відновлення або підтримка в первісному стані об'єктів культурної спадщини, щоб зберегти їх автентичність.
- Проведення наукових досліджень та складання документації щодо пам'яток, включаючи їх опис, історію, значення.
- Популяризація знань про культурну спадщину, навчання громади та фахівців щодо правильного догляду та збереження пам'яток.
- Правова охорона – розробка та впровадження законодавчих актів, які регулюють охорону культурних пам'яток та визначають їх юридичний статус.

У 1992 році Кабінет Міністрів України ухвалив «Положення про Державний реєстр національного культурного надбання», яким зобов'язав відповідні управління провести державну реєстрацію пам'яток на підставі чинного законодавства та інструкцій [25, с. 106 – 107]. Станом на 1999 рік було складено списки нерухомих об'єктів для Держреєстру, розподіливши їх між Держбудом (пам'ятки архітектури та містобудування) та Міністерством культури (заповідники, пам'ятки археології, історії та монументального мистецтва). Таким чином, правовий захист об'єктів культурної спадщини розпочинається з їх виявлення, дослідження та внесення до Державного реєстру незалежно від форм власності, з поділом на об'єкти національного та місцевого значення.

До державної реєстрації не підлягають об'єкти, які є сучасними копіями вже наявних пам'яток або спорудами, створеними за старовинними проєктами чи науковими реконструкціями. Процедура занесення об'єкта до Реєстру включає інформування про це шляхом встановлення охоронних таблиць та

знаків, а також передбачає можливість внесення змін до Реєстру або вилучення пам'яток із нього [1, с. 332].

Водночас Верховна Рада ухвалила низку нормативних актів, що регулюють приватизацію, власність, місцеве самоврядування, державний кордон, правопорушення, а також порядок вивезення, введення та повернення культурних цінностей. До цього пакету нормативів також належать конституційні статті 54, 66, 137, 138, спрямовані на захист культурних цінностей у межах своїх повноважень та притягнення до відповідальності за порушення законів. Завершальним актом цієї обліково-нормативної роботи стало прийняття Закону «Про охорону культурної спадщини» у 2000 році, який став ключовим нормативним документом у сфері охорони культурних об'єктів [14].

Даний закон визначає основні принципи державної політики у цій сфері, серед яких:

- визнання культури, як одного з ключових чинників самобутності Українського народу – громадян України всіх національностей;
- підтримка формування єдиного культурного простору України, збереженню цілісності культури;
- охорона та збереження культурної спадщини та цінностей як основи національної культури, а також сприяння її подальшому розвитку;
- формування ненасильницької культури в суспільстві, поваги до прав і свобод людини, унеможливлення її дискримінації за будь-якими ознаками, приниження її честі та гідності;
- утвердження гуманістичних принципів і високих моральних норм у суспільному житті;
- забезпечення свободи творчості та форм культурного самовираження, захист прав інтелектуальної власності, авторського права і суміжних прав;
- гарантування культурних прав громадян та рівного доступу до якісних культурних послуг;

- створення умов для творчої самореалізації, підвищення культурного рівня населення, естетичного виховання громадян, доступності мистецької освіти, задоволення культурних потреб Українського народу, розвитку закладів культури незалежно від форм власності, залучення у сферу культури інвестицій, коштів від надання платних послуг, благодійної діяльності та з інших не заборонених законодавством джерел;

- сприяння діяльності професійних творчих спілок та громадських організацій у сфері культури, активному функціонуванню державної мови в культурному просторі України, доступу громадян до культурних благ;

- забезпечення функціонування базової мережі закладів культури;

- визначення естетичного виховання дітей та юнацтва пріоритетом розвитку культури;

- підтримка сфер культури, пов'язаних із виготовленням і розповсюдженням електронних та друкованих медіа, аудіо- та аудіовізуальної продукції, розробкою комп'ютерних технологій та підвищенням їх потенціалу для розширення доступу та залучення громадськості до діяльності у сфері культури;

- розвиток інклюзивних практик у сфері культури;

- підтримка вітчизняних виробників у сфері культури;

- стимулювання розвитку креативних індустрій та вироблення конкурентоспроможного креативного продукту;

- популяризація світового культурного надбання в Україні та української національної культури за кордоном;

- розвиток міжнародного культурного співробітництва;

- формування страхового фонду документації щодо культурних цінностей та об'єктів культурної спадщини [18].

Закон містить положення щодо категоризації пам'яток, механізмів їхньої охорони, правового статусу власників і користувачів об'єктів культурної спадщини. Важливим аспектом є також регулювання питань

державного контролю, реставрації, реабілітації та адаптації пам'яток для сучасного використання [1, с. 334].

У вступній частині (преамбулі) закону зазначено: цей закон регулює правові, організаційні, соціальні та економічні відносини у сфері охорони культурної спадщини з метою її збереження, використання об'єктів культурної спадщини у суспільному житті, захисту традиційного характеру середовища в інтересах нинішнього і майбутніх поколінь. Об'єкти культурної спадщини, розташовані на території України, в межах її територіального моря та прилеглої зони, перебувають під охороною держави. Забезпечення збереження таких об'єктів належить до ключових завдань органів державної влади та місцевого самоврядування [18, с. 1].

Водночас, попри законодавчо закріплені принципи, охорона культурної спадщини залишається одним із найпроблемніших напрямів діяльності у сфері культури. Це зумовлено високою вразливістю об'єктів спадщини до зовнішніх деструктивних впливів, а також тим, що вони часто опиняються на перетині суперечливих інтересів держави як ключового суб'єкта їх збереження, зацікавлених громадських організацій та рухів – з одного боку, і суб'єктів господарської діяльності – з іншого. До того ж, інституційний та правовий механізми охорони культурної спадщини в Україні мають низку недоліків, що негативно впливають на ефективність пам'яткоохоронної діяльності.

В більшості областей України підрозділи, відповідальні за охорону культурної спадщини, функціонують у складі управлінь або департаментів культури, культури і мистецтв, культури і туризму тощо при обласних державних адміністраціях [18, с. 1].

Варто підкреслити, що в обласних державних адміністраціях, навіть у тих регіонах, які вирізняються значною кількістю пам'яток історії та культури, питання охорони культурної спадщини зазвичай покладені лише на одного-чотирьох фахівців. З огляду на процеси децентралізації державного управління та широкий спектр повноважень, визначених Законом «Про охорону культурної спадщини», така чисельність персоналу є очевидно

недостатньою. Така ж ситуація спостерігається і в районних державних адміністраціях [1, с. 334].

Таким чином, основою українського законодавства у сфері охорони нерухомих об'єктів культурної спадщини є закон «Про охорону культурної спадщини» та низка нормативно-правових актів, які його доповнюють. Важливим є перелік об'єктів нерухомої культурної спадщини, який забезпечує фіксацію пам'яток історії та культури, закріплення їхнього охоронного статусу та належного використання.

1.2. Політика пам'яті в Україні: концептуальні підходи, історія та сучасність

В часи війни, коли суспільство стикається з глибокими потрясіннями та бореться за своє існування, політика пам'яті стає надзвичайно важливою. В умовах повномасштабної агресії проти України саме пам'ять про героїчне минуле, боротьбу за свободу і незалежність, стає важливим елементом національного супротиву. Вона не лише формує історичну свідомість громадян, а й слугує моральною опорою для нації, що переживає трагічний період своєї історії та суттєві зміни.

Формування виваженої політики національної пам'яті, що об'єктивно висвітлює ключові події, стає критично важливим для майбутнього країни. Адже від цього буде залежати суспільний консенсус, збереження історичної справедливості та успіх державотворення [31].

Насамперед, політика пам'яті в сучасній Україні – це сукупність державних та суспільних заходів, спрямованих на формування колективної пам'яті про минуле. Вона охоплює питання історичної спадщини, національної ідентичності та ставлення до складних історичних подій. Політика пам'яті є ключовим інструментом формування національної ідентичності, В Україні цей процес набув особливого значення після здобуття незалежності у 1991 році.

Безперечно, базові методологічні підходи та принципи роботи з історичною пам'яттю і культурною спадщиною, як домінантною її складовою частиною – Україна успадкувала від радянської законодавчої системи, тож нині триває процес переосмислення та утворення власної національної концепції роботи з культурним надбанням нашої держави.

Водночас незмінними залишаються принципи, на яких ґрунтується ця складна робота: 1. належна охорона та збереження; 2. впровадження у науковий обіг, популяризація; 3. бережливе використання, яке стимулює економічний розвиток та інвестиційну привабливість регіонів. Питання охорони, збереження та використання культурних надбань регулюються нормативно-правовими актами (вітчизняного та міжнародного законодавства), а популяризація забезпечується різними ініціативами (у тому числі, громадськими, приватними та в рамках спеціальних державних програм) [31].

Зокрема, в Україні, публікуються профільні видання, покликані поширювати наукові знання про культурну спадщину, як науковий часопис «Пам'ятки України: історія та культура», заснований 1969 р. в якості інформаційно-методичного щомісячного бюлетеня громадської організації «Українське товариство охорони пам'яток історії та культури» [26, с. 179]. Крім того, в кожній області України публікується енциклопедичне видання «Звід пам'яток історії та культури України». Станом на 2025 р. роботу з підготовки томів Зводу пам'яток координує Головна редакційна колегія на чолі з академіком В. Смолієм через Центр дослідження історико-культурної спадщини України [17]. Науково-методичну допомогу обласним редколегіям надають інститути системи НАН України: історії України; археології; мистецтвознавства, фольклористики та етнології. У книжковому виданні зібрано найповнішу науково верифіковану, тобто перевірену фахівцями, інформацію про об'єкти культурної спадщини (пам'ятки і щойно виявлені об'єкти культурної спадщини) за видами: археології, історії, архітектури, містобудування, монументального, садово-паркового мистецтва, ландшафту,

науки і техніки відповідно до адміністративно-територіального устрою України. Тексти статей супроводжуються ілюстраціями (натурними світлинами й креслениками) та бібліографічними посиланнями. Видання відображає основні тенденції у сфері охорони культурної спадщини та є своєрідним «портретом» історико-топографічного ландшафту конкретної області станом на певний рік [26, с. 176].

Важливо, що сучасна державна політика пам'яті спрямована на збереження історичної спадщини, переосмислення минулого та конструювання спільного історичного наративу, який би відповідав історичним викликам і суспільним запитам. Важливу роль у цьому процесі відіграє проєвропейський гуманістичний курс, сформований після трагічних подій 2014 р., а саме, розстрілу мирних демонстрантів під час Революції гідності, який спрямований на ліквідацію тоталітарної спадщини. Також було ухвалено блок так званих «декомунізаційних» законів [12, 15, 16], які були сфокусовані над питаннями декомунізації та дерадянзації українського суспільства, вшанування жертв політичних репресій 1917 – 1991 рр., переосмислення подій 20 ст. та утвердження пам'яті про національно-визвольну боротьбу українського народу, творення української державності [11]. Фактично, цей курс спрямований на захист національних інтересів України від російського неоімперіалізму та агресивної загарбницької політики.

Всі ці принципи вплинули на сферу охорони культурної спадщини: розпочалася широка громадська дискусія, після якої була проведена масштабна ревізія об'єктів, включених до Державного реєстру нерухомих пам'яток історії та культури України, деякі з них втратили охоронний статус або отримали іншу обґрунтовану назву. Наступним логічним кроком став демонтаж таких об'єктів, деякі елементи якого знайшли відображення в популярній масовій культурі, наприклад, так званий «ленінопад», тобто стихійний та організований демонтаж пам'ятників очільнику російському революціонеру та одному з творців радянської державності В. Леніну, який

широко висвітлювався у ЗМІ та став остаточним етапом позбавлення від тоталітарного минулого [10].

Суттєвим викликом для історичного спадку стало російське вторгнення 2014 – до тепер, яке спричинило значні матеріальні втрати, руйнування історико-топографічних ландшафтів, безповоротну втрату деяких архітектурних та історичних об'єктів.

У 2025 році Парламент затвердив законопроект № 13273 «Про засади державної політики національної пам'яті Українського народу». Документ визначає ключові принципи збереження пам'яті, діяльність Українського інституту національної пам'яті та нові правила щодо назв, місць пам'яті й символіки в публічному просторі.

Закон вводить у правове поле низку нових термінів, серед яких: «війна за Незалежність України», «національна пам'ять», «державна політика національної пам'яті Українського народу», «місце пам'яті Українського народу», «історична антиукраїнська пропаганда», «злочини проти Українського народу». Вперше на законодавчому рівні визначено поняття «рашизм» як гібридної тоталітарної ідеології, яка поєднує риси російського імперіалізму, шовінізму, комуністичних і нацистських практик. Документ передбачає наскрізне впровадження політики пам'яті в діяльність закладів освіти, музеїв та органів влади. Серед ключових напрямів [36]:

- захист державної мови;
- охорона культурної спадщини;
- приведення місць пам'яті Другої світової війни у відповідність до законів про декомунізацію та деколонізацію.

Крім громадських та наукових інституцій важливою складовою політики національної пам'яті є Український інститут національної пам'яті – центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері відновлення та збереження національної пам'яті Українського народу. Діяльність Інституту спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра культури та інформаційної політики України [41].

Згідно з чинним законодавством, формування державної політики у сфері відновлення та збереження національної пам'яті належить до компетенції Міністерства культури та інформаційної політики України, тоді як реалізацію цієї політики забезпечує Український інститут національної пам'яті.

До основних завдань цієї установи належать: реалізація державної політики у сфері відновлення та збереження національної пам'яті Українського народу, а саме: організація всебічного вивчення історії українського державотворення, етапів боротьби за відновлення державності та поширення відповідної інформації в Україні та світі; здійснення комплексу заходів з увічнення пам'яті учасників українського визвольного руху, Української революції 1917–1921 років, воєн, жертв Голодомору 1932–1933 років, масових голодів 1921–1923, 1946–1947 років та репресій комуністичного тоталітарного режиму 1917–1991 років, осіб, які брали участь у захисті незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України, тощо; популяризації у світі ролі Українського народу у боротьбі проти тоталітаризму, відстоюванні прав та свобод людини; відновлення національної пам'яті та запобігання використанню символів тоталітарних режимів; надання оцінки тоталітарним режимам 20 століття в Україні, зокрема Голодомору (1932–1933), масовим голодам (1921–1923, 1946–1947), примусовим депортаціям, репресіям комуністичного тоталітарного режиму (1917–1991), діям організаторів і виконавців таких злочинів, та їхнім наслідкам для України та світу [43, с. 1].

Інститут узагальнює практику застосування законодавства з питань, що належать до його компетенції, бере участь у підготовці проєктів міжнародних договорів України, готує в установленому порядку пропозиції щодо укладення та денонсації таких договорів, укладає з питань, що належать до його компетенції, міжвідомчі міжнародні договори України, забезпечує виконання зобов'язань за зазначеними договорами, у тому числі – утворює Національну комісію з реабілітації, здійснює організаційно-технічне та фінансове

забезпечення її діяльності. Таким чином реалізовано національну політику з відновлення історичної справедливості реабілітації репресованих осіб та осіб, які потерпіли від репресій комуністичного тоталітарного режиму 1917–1991 років, відновлення їхніх політичних, економічних та соціальних прав, а також встановлення порядку компенсації завданих їм збитків [35].

Отже, політика пам'яті в Україні є важливим інструментом формування національної ідентичності та переосмислення історії країни після здобуття незалежності. Вона включає комплекс заходів, спрямованих на охорону, збереження та популяризацію культурної спадщини, зокрема через різні наукові видання та ініціативи. Сучасна політика пам'яті охоплює не лише питання збереження історичних об'єктів, але й важливу роботу з переосмислення складних сторінок історії України, таких як періоди радянської влади і боротьби за національну незалежність. Важливу роль у цьому процесі відіграють державні та громадські інституції.

Висновки до розділу 1

Охорона культурної спадщини в Україні є одним із ключових елементів державної політики, оскільки саме вона забезпечує передачу історичного досвіду, традицій та духовних цінностей від покоління до покоління. Збереження пам'яток культури виступає основою формування національної ідентичності та історичної пам'яті, адже через матеріальні та нематеріальні культурні надбання суспільство отримує уявлення про власне минуле, історичний шлях та місце у світовій цивілізації.

Правове підґрунтя цієї сфери становлять Конституція України, Закон «Про охорону культурної спадщини», а також низка інших нормативно-правових актів, що регулюють питання обліку, збереження, реставрації та популяризації пам'яток. Українське законодавство визначає категорії культурної спадщини, встановлює вимоги до їх охорони, а також покладає обов'язки на органи державної влади та місцевого самоврядування у сфері контролю та управління культурними надбаннями.

Попри наявність законодавчих принципів і чітких механізмів захисту, сфера охорони культурної спадщини стикається з низкою системних проблем. Насамперед це недостатнє фінансування, що ускладнює проведення планових реставрацій, експертиз та археологічних досліджень. Ще однією, не менш важливою проблемою є нестача кваліфікованих спеціалістів на місцевому рівні, що призводить до неналежного догляду за об'єктами та несвоєчасного реагування на загрози руйнування. В таких умовах актуальними є вдосконалення правового та інституційного забезпечення збереження культурної спадщини, залучення міжнародної технічної допомоги, а також підвищення рівня освіти й професійної підготовки фахівців, задля ефективного контролю та охорони пам'яток на всіх рівнях державної влади [24].

Політика пам'яті в Україні займає особливе місце в сучасному соціокультурному розвитку, адже є важливим інструментом формування національної ідентичності та збереження історичної спадщини. Вона спрямована не лише на питання охорони культурних надбань, а й на переосмислення складних, суперечливих історичних подій та формування спільного історичного наративу. Після здобуття незалежності України у 1991 році розпочалася тривала й комплексна робота, в ході якої українське суспільство пройшло значний шлях у напрямі усвідомлення та переоцінки власної історії. Цей процес включає в себе як збереження пам'яток, так і популяризацію культурної спадщини через наукові видання, дослідження, ініціативи громадськості, культурні проєкти та державні програми.

Після подій Революції Гідності 2014 року політика пам'яті України набула нової динаміки. Були ухвалені закони про декомунізацію, спрямовані на подолання наслідків тоталітарного минулого, вилучення радянської символіки та повернення історичної правди. Водночас російська збройна агресія проти України, яка триває з 2014 року, призвела до значних матеріальних втрат. Частина культурних об'єктів була зруйнована або пошкоджена, багато музеїв і пам'яток опинилися в зоні бойових дій або

тимчасової окупації. Це створило нові виклики для держави та міжнародної спільноти, адже виникла потреба в оперативній фіксації втрат, евакуації цінностей та створенні механізмів повоєнної реставрації.

Особливе значення у реалізації політики пам'яті відіграє Український інститут національної пам'яті, що займається системним дослідженням історичних подій, увічненням пам'яті про боротьбу за українську державність, жертв Голодомору, політичних репресій та інших трагедій. Інститут також активно працює над популяризацією історії України, створенням просвітницьких матеріалів, проведенням наукових конференцій та виконанням міжнародних договорів, пов'язаних із реабілітацією осіб, які постраждали внаслідок тоталітарних режимів.

Загалом, політика пам'яті та система охорони культурної спадщини в Україні спрямовані на відновлення історичної справедливості, утвердження національних цінностей та зміцнення української ідентичності. Вони допомагають сучасному суспільству осмислити своє минуле, зробити висновки для майбутнього та забезпечити гідне місце української культури у світовому культурному просторі.

РОЗДІЛ 2. РЕАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ОХОРОНИ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ ТА МЕМОРАТИВНИХ ПРАКТИК

2.1 Аналіз діяльності Комунального закладу «Чернігівський обласний пошуковий науково-редакційний центр»

Комунальний заклад «Чернігівський обласний пошуковий науково-редакційний центр» (ЧОП НРЦ) Чернігівської обласної ради був створений відповідно до рішення Чернігівської обласної ради від 22 грудня 2005 року.

Метою створення даного закладу є підготовка до видання суспільно значущих проєктів:

- чергових томів Чернігівського обласного історико-меморіального серіалу «Книга Пам'яті України»;
- Чернігівської обласної науково-документальної серії книг «Реабілітовані історією»;
- Чернігівського тому енциклопедичного видання «Звід пам'яток історії та культури України»;
- інших науково-довідкових і науково-популярних видань, збірників статей.

Відповідно до статуту ЧОП НРЦ основними напрямками діяльності закладу є (додаток А):

- реалізація державної політики України у сферах відновлення та збереження національної пам'яті українського народу, популяризації історії України, її видатних особистостей, а також вивчення, охорони та використання пам'яток історії та культури шляхом пошуку, узагальнення та систематизації інформації про історико-культурну спадщину, детального наукового опису її нерухомих пам'яток, які мають історичну, наукову або мистецьку цінність;
- увічнення пам'яті учасників українського визвольного руху, Української революції 1917-1921 років, Другої і Першої світових воєн, осіб,

які брали участь у захисті незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України, в антитерористичних операціях, жертв політичних репресій та інших соціальних катастроф; вшанування пам'яті ліквідаторів наслідків аварії на ЧАЕС;

- дослідження актуальних проблем історії Чернігівщини та формування комплексу цінного довідкового матеріалу про її історико-культурну спадщину;

- організація і проведення практичної роботи з пошуку та уточнення імен загиблих у роки Другої і Першої світових воєн та в інших військових конфліктах, антитерористичних операціях, жертв політичних репресій, складання та систематизування відповідних облікових карток та списків;

- співпраця у виявленні та опрацюванні документів, матеріалів з центральними та місцевими державними, галузевими архівами, музеями України та країн зарубіжжя;

- співпраця з військовими комісаріатами по уточненню імен загиблих у роки Другої світової війни, під час антитерористичних операцій і даних про них; родичами загиблих у роки Другої світової війни, під час антитерористичних операцій, тощо;

- створення та оновлення обласного електронного банку даних про 5 загиблих у роки Другої світової війни, загиблих під час антитерористичних операцій та жертв політичних репресій на основі виявлених матеріалів;

- обстеження стану вже відомих і виявлення нових пам'яток історії та культури на території Чернігівської області, здійснення їх фотофіксації;

- запровадження у науковий обіг матеріалів про пам'ятки історії та культури Чернігівської області;

- проведення археографічних експедицій, упорядкування і використання зібраних матеріалів;

- залучення для участі у реалізації суспільно значущих проектів науковців, спеціалістів-дослідників та інших спеціалістів, спрямування їх

практичної роботи на підготовку статей і довідок, надання їм методичної допомоги;

- написання, систематизація та комплектація текстів статей, нарисів до окремих розділів видань; – підготовка до друку, зокрема, рецензування та редагування рукописів видань, організація їх доопрацювання; виготовлення ілюстративних матеріалів (фотографій, картосхем, планів, тощо);

- формування довідкових матеріалів до видань (іменного, географічного, постатейного покажчиків, тощо);

- наукова та методична співпраця з Головною редколегією науково-документальної серії книг «Реабілітовані історією», Головною редколегією пошуково-видавничого агентства «Книга Пам'яті України», Головною редакційною колегією «Зводу пам'яток історії та культури України», іншими науковими установами, громадськими організаціями України та зарубіжжя у встановленому чинним законодавством порядку.

Розглянемо більш детально організаційну структуру управління ЧОП НРЦ (рис. 2.1.). Як видно із рисунку, організаційна структура управління має функціональну побудову, що характерно для організацій такого типу. Функціональна структура спрямована на реалізацію визначених Статутом закладу завдань, ефективну організацію діяльності та досягнення поставлених цілей установи.

Перевагами структури є диференційований підхід до роботи наукових редакторів – розподіл по відділах чітко розмежовує завдання, які виконує той чи інший працівник, при чому, зберігається диференціація між науковими редакторами за видами робіт, як-то, дослідження та опис окремих видів пам'яток, висококваліфікований аналіз архівно-кримінальних справ, тощо.

Суттєвими двома недоліками структури є відсутність посади системного адміністратора, хоча заклад потребує такого фахівця, зважаючи на зростання значення цифрових технологій. Другим суттєвим недоліком є незбалансована структура бухгалтерського кластера – штатним розписом передбачена лише одна посада Головного бухгалтера. Тож за умови хвороби, відпустки

працівника, форс-мажорних обставин, тощо необхідно ретельно планувати питання фінансового функціонування закладу, подання звітності.

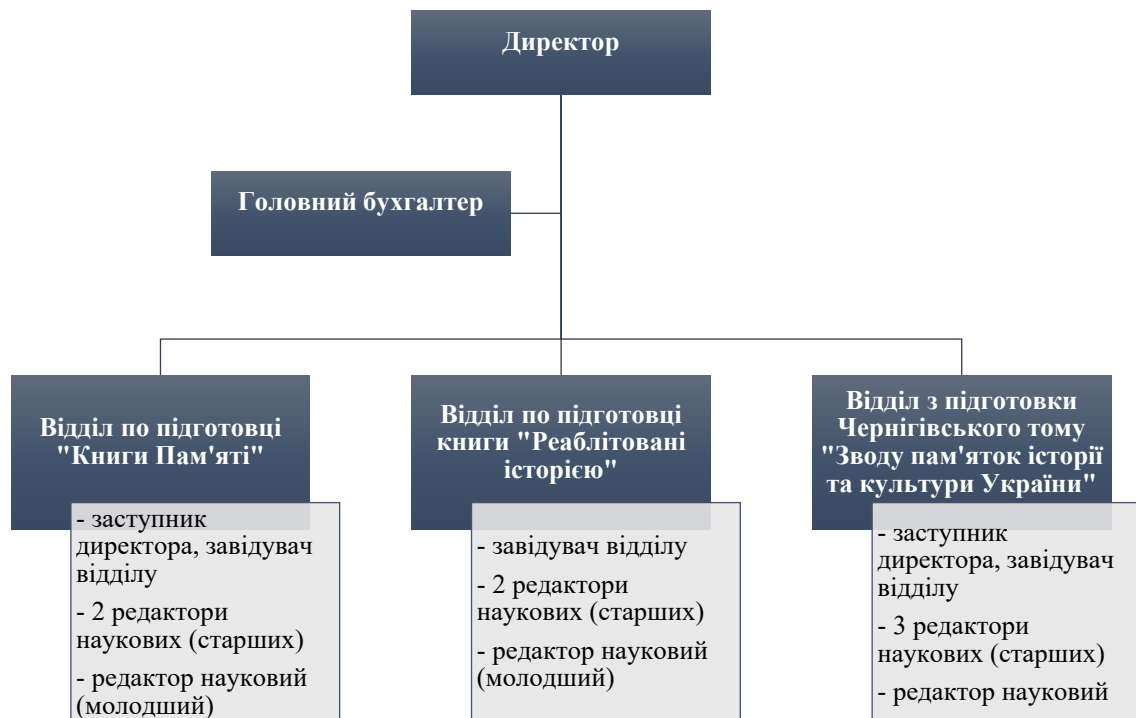

Рис. 2.1. Організаційна структура управління ЧОП НРЦ.

У штаті закладу працюють наукові редатори, кожний з яких має відповідну кваліфікацію для написання статей до видань, що готує заклад, а також збору, упорядкування, систематизації необхідних матеріалів. Так, чотири працівники мають науковий ступінь «кандидат історичних наук»: це фахівці, які спеціалізуються на вивченні пам'яток архітектури, історії, археології, мистецтва, науковому дослідженні тематики сталінських репресій.

Така структура в цілому відповідає сформульованим у статуті закладу завданням, та сформувалася у чотири основні етапи:

– 1991 – 2003 рр. – працювали дві окремі Робочі групи по підготовці суспільно значущих видань «Книга Пам'яті» та випуску науково-документального видання «Реабілітовані історією».

– поч. 2000-х рр. – 2016 р. – обидві групи було об'єднано в єдиний цілісний комунальний заклад – «Пошукове агенство по створенню науково-документальних серіалів «Книга Пам'яті» та «Реабілітовані історією».

– 2008 р. утворено ще один комунальний заклад по випуску енциклопедичного видання «Звід пам'яток історії та культури України».

– 2017 – до тепер – утворено функціонуючу нині установу, яка об'єднала Пошукове агенство та «Звід пам'яток».

Науково-редакційний центр виконує покладені на нього завдання з дослідження, збереження та популяризації історичної пам'яті і культурної спадщини Чернігівщини. Завдяки кваліфікованому складу працівників, науковій співпраці та системному підходу до підготовки суспільно значущих видань, Чернігівський обласний пошуковий науково-редакційний центр продовжує успішно реалізовувати державну політику у сфері національної пам'яті, підтримуючи розвиток історичних досліджень та увічнення пам'яті. Організаційна структура закладу, сформована відповідно до вимог часу, дозволяє ефективно досягати поставлених цілей і забезпечувати високу якість підготовлених проєктів.

Очолює дану організацію директор, який має досить широкі повноваження, згідно Статуту ЧОП НРЦ, а саме:

- самостійно вирішує питання діяльності ЗАКЛАДУ за винятком тих, що віднесені Статутом до компетенції Засновника, Органу управління та інших органів.

- подає на затвердження Органу управління організаційну структуру, штатний розпис та кошторис ЗАКЛАДУ;

- призначає на посаду та звільняє з посади працівників ЗАКЛАДУ за погодженням Органу управління;

- несе повну відповідальність за досягнення мети створення ЗАКЛАДУ, стан та діяльність ЗАКЛАДУ, за дотримання Статутних вимог;

- діє без довіреності від імені ЗАКЛАДУ, представляє його в органах державної влади та їх структурних підрозділах, на всіх підприємствах, в установах, організаціях, закладах;

- розпоряджається коштами та майном ЗАКЛАДУ відповідно до чинного законодавства та цього Статуту;

- видає накази в межах своєї компетенції, організовує, контролює їх виконання;
- укладає договори за погодженням Органу управління;
- видає довіреності, відкриває в установах банків розрахунковий та 12 інші рахунки;
- несе відповідальність за організацію податкового, бухгалтерського, оперативного обліку та забезпечення фіксування фактів здійснення всіх господарських операцій;
- забезпечує умови праці працівникам ЗАКЛАДУ, необхідні для виконання робіт, передбачені законодавством про працю, колективним договором і угодою сторін за наявності;
- встановлює працівникам конкретні розміри посадових окладів, премій, надбавок і доплат у розмірах і на умовах, визначених чинним законодавством, у межах фонду оплати праці за погодженням Органу управління;
- забезпечує ефективне використання та несе персональну відповідальність за збереження майна, закріпленого за ЗАКЛАДОМ;
- виконує інші дії, передбачені чинним законодавством.

На час відсутності Директора ЗАКЛАДУ його обов'язки виконує заступник директора, завідуючий відділом по підготовці «Книги Пам'яті».

Організаційна культура ЧОП НРЦ, яка відіграє важливу роль у формуванні організаційної філософії, цінностей, можна охарактеризувати як кланову – працівники закладу об'єднані спільними цінностями та інтересом до виконуваної роботи. Кланова культура характеризується високим рівнем взаємної підтримки та тісними особистими зв'язками між працівниками. Вона ґрунтується на співпраці та довірі, де важливим є колективний успіх і гармонія в стосунках. У такій організації панує атмосфера родинного комфорту, що сприяє залученню працівників до активної участі в житті організації та взаємному розвитку.

Формуванню організаційної культури в закладі приділяється вагоме значення, оскільки метою керівника є налагодження дружньої атмосфери,

сприятливої для виконання поставлених робочих завдань вчасно та без стресових і конфліктних ситуацій.

2.2 Робота редакційних колегій, робочих груп з підготовки соціально значущих видань, як складової частини збереження історичної пам'яті та культурної спадщини

Протягом 2023 – 2025 рр. працівниками закладу проводилася робота щодо забезпечення виконання річних планів роботи.

У 2023 – 2024 р. завершено роботу над дев'ятою книгою науково-документальної серії «Реабілітовані історією. Чернігівська область», а саме, опрацювання матеріалів для першого розділу «Документальний блок» (упорядкування архівно-кримінальної справи на історика, краєзнавця С.Г. Барана-Бутовича), другого розділу «Мартиролог» (літери «Ц» – «Я»), довідкових матеріалів (географічний покажчик, список основних скорочень, тощо).

У 2025 р. заклад зосередився над роботою з цифровою спадщиною – зокрема, інформаційним наповненням сенсорного кіоску матеріалами про загиблих захисників та захисниць Чернігівської області. У списки увійшли полеглі захисники і захисниці України, військовослужбовці, померлі внаслідок поранень, хвороби, трагічно загиблі.

Працівники закладу систематично беруть участь в конференціях, заходах місцевих ЗМІ, публікують матеріали, спрямовані на поглиблення інформованості суспільства щодо культурної спадщини та питань національної пам'яті тощо. Звернемо увагу на окремі публікації:

- Олена Потапенко. Роль усних свідчень у комеморативних практиках // Війна, наука та емоції (не)проговорене. Збірник матеріалів Міжнародного воркшопу (м. Чернігів, 21 – 22 лютого лютого 2024 р.) / ред. С. Маховська. Київ: ТОВ «Юрка Любченка», 2024. – С. 55 – 60 [32].
- За результатами участі опубліковано доповідь (у співавторстві): Богукалець С., Потапенко О. Бахмач – 1918 р.: Проблеми меморіалізації

// Меморіалізація: від наукових засад до світових практик: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 22 листопада 2024 р.) – К., 2024. – С. 133 – 136 [4].

В рамках популяризації осіб, які потерпіли від репресій підготовлено наступні публікації:

- Потапенко О.М. Михайло Могилянський. Листування з Наталією Полонською-Василенко 1929–1941 / упорядкування та передмова Вікторії Сергієнко. Харків: ТОВ «Видавництво „Права людини“», 2023. – 496 с. фотоіл. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, 2024 С. 200 – 203 [33].
- Потапенко О., Савченко А. Зінаїда Мірна – (не) відома громадська діячка з Городні // Новини Городнянщини. – 2024. – С. 3 [34].

Зважаючи на особливості бюджетного процесу в умовах воєнного стану, заплановані до видання у 2023 р. було припинено процес друку книг, який відновлено 2024 р. – підготовлено до друку черговий дев'ятий випуск науково-документального видання «Реабілітовані історією. Чернігівська область». Книга містить декілька розділів, а саме: «Документальний блок» (упорядкування архівно-кримінальної справи на історика, краєзнавця С.Г. Барана-Бутовича), розділ «Мартиролог» (літери «Ц» – «Я»), довідкових матеріалів (географічний покажчик, список основних скорочень, тощо).

На роботу над виданнями вплинули і ворожі обстріли: так, 19 серпня 2023 р. орендоване Закладом приміщення втратило вікна внаслідок ракетного удару.

У той же час, матеріали книг, вже підготовлені до макетування, не є статичними. Так, до прикладу, зміни законодавчої бази спонукали працівників Закладу розпочати додаткові редагування текстів покажчиків та основних статей.

Зокрема, здійснюються відповідні зміни на виконання Закону України № 3285-1X від 28.07.2023 р. «Про порядок вирішення окремих питань адміністративно-територіального устрою України», якою передбачено

населені пункти, які належали до селищ міського типу, віднести до категорії селищ, та норм Закону України № 3097-IX від 03.05.2023 р. «І Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії», реалізація якого, згідно норм закону, триватиме і у наступному 2024 році.

Заходи, до яких долучилися співробітники Закладу, знайшли широкий інформаційний відгук, зокрема, висвітлення у ЗМІ. Це рік налагодження успішної комунікації, просвітницької діяльності, внеску у становлення інституцій громадянського суспільства.

Науково-редакційний центр активно співпрацював з різними науковими установами навчальними закладами, громадськими організаціями, органами місцевого самоврядування, тощо.

Тривала робота над упорядкуванням матеріалів видання «Звід пам'яток історії та культури України», присвяченого пам'яткам Ічнянської, Парафіївської територіальних громад. Структура книги: Історико-пам'яткознавчий нарис; Статті про пам'ятки історії та культури України, зосереджених у районі; Ілюстративні матеріали (плани, картосхеми, фотоілюстрації, тощо); Довідкові матеріали (географічний, іменний покажчики, список основних скорочень, постатейна бібліографія та ін.).

Працівники Закладу постійно працюють у дорадчо-консультативних органах, зокрема, Консультативній раді з питань охорони культурної спадщини при Департаменті культури і туризму, національностей та релігій Чернігівської ОДА, сприяючи виконанню завдань по збереженню та обліку національної спадщини України, доповненню Державного реєстру нерухомих пам'яток історії та культури.

Відділ по підготовці Чернігівського тому «Зводу пам'яток історії та культури України» забезпечував поточну роботу зі збору та упорядкування матеріалів для чергового, десятого, випуску енциклопедичного видання «Звід пам'яток історії та культури» про пам'ятки територіальних громад Корюківського, Ніжинського, Новгород-Сіверського, Прилуцького,

Чернігівського районів.

Тривав збір та упорядкування матеріалів чергового тому мартиролога уродженців Чернігівської губернії, полеглих на фронтах Першої світової війни (літери «П» – «Я»).

На виконання обласного плану заходів згідно розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 вересня 2015 року № 998-р «Про заходи з увічнення пам'яті захисників України на період до 2020 року», співробітники відділу продовжували збір інформації з метою уточнення та увічнення імен військовослужбовців, партизан, підпільників, які загинули під час бойових дій у 1941 – 1943 рр. на території області, здійснюється доповнення матеріалів сайту Науково-редакційного центру, продовжується робота по створенню додаткового 10 тому «Книги Пам'яті Чернігівської області», до якого будуть включені раніше не опубліковані персоналії військовослужбовців-уродженців Чернігівської області, доповнення, зміни та уточнення до біографічних відомостей на військовослужбовців, які увійшли до 9 основних томів серіалу.

Згідно доручення заступника голови Чернігівської облдержадміністрації Н.А. Романової за підсумками засідання обласної Науково-редакційної групи з підготовки матеріалів до проекту «Місця пам'яті Української революції» від 06 липня 2018 р. № 04-09/4284.

Натепер на карті на території Чернігівської області для відвідувачів відображено 34 місця пам'яті, яким надано статус «Готове», на перевірці у співробітників УІНП (Національний інститут української пам'яті) перебуває 56 місця пам'яті, об'єктам надано статус «Нове». Після закінчення перевірки наданої УІНП інформації статус об'єктів буде змінено, і у разі, якщо до поданих матеріалів не буде зауважень, співробітником УІНП цим об'єктам буде присвоєно статус «Готове» і вони будуть відображатися на карті проекту.

По інтерактивній карті «Місця пам'яті Української революції 1917 – 1921 років» по Чернігівській області здійснюється робота над уточненням даних про 350 локацій, внесених у інтерактивний список (статус об'єктів –

«збережено», категорії – «вшанування пам'яті», «воєнні дії» та «культура») [19].

Відділом по підготовці «Книги Пам'яті» ведеться збір та систематизація інформації про полеглих у російсько-українській війні (у тому числі, загиблих мирних мешканців обласного центру та області), яка буде продовжена і у наступному 2025 році. Нині у робочому архіві – близько 700 цивільних мешканців м. Чернігова та близько 2 500 полеглих захисників (полеглих у період здійснення АТО, ООС протягом 2014 – квітня 2024 рр., та осіб, загиблих під час повномасштабного вторгнення від 24 лютого 2022 р.); меморіальних об'єктів, які увічнюють пам'ять полеглих (пам'ятників, меморіальних дошок, тощо). У тому числі, електронної каталогізації та порядкування зібраних матеріалів.

Як інституція, яка реалізує державну політику у сфері національної пам'яті, працівники закладу брали участь у роботі профільної робочої щодо перейменування вулиць на виконання Закону України «Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії».

У 2024 р. заклад вперше взяв участь у грантових проєктах та конкурсах. Зокрема, У листопаді 2024 р. співробітники працювали над формуванням грантової заявки для конкурсу «Гранти міжнародної співпраці та інфраструктурні гранти проєкту «Дім Європи» (Гранти на оцифрування культурної спадщини). Передбачалося, що цифровізація архіву «Зводу пам'яток історії та культури України» сприятиме збереженню пам'яті про нерухому культурну спадщину Чернігівської області (про пам'ятки історії, архітектури, археології, ландшафтної архітектури, мистецтва), у тому числі, в умовах загроз, спричинених повномасштабним вторгненням, підвищенню рівня поінформованості про ці об'єкти, збереженню унікального архіву рукописів провідних фахівців у сфері дослідження та охорони нерухомого культурного спадку. (заявку на конкурс подано 8 листопада 2024 р.). 2024 р.

ЧОП НРЦ також двічі брав участь у конкурсній програмах Українського культурного фонду, а саме, у конкурсній програмі «Культура. Регіони» (ЛОТ 3. Реінтеграція культурою. Проєкти для прифронтових та деокупованих територій) та «Культурна спадщина» ЛОТ 1. Диджиталізація.

Презентований на конкурси проєкт «Пам'ять: Весна 2022 р.» передбачав інтерв'ювання осіб, які перебували на окупованій російською армією у 2022 р. територіях. Опитувані – мешканці населених пунктів Михайло-Коцюбинської, Іванівської громад Чернігівського району, Бобровицької, Новобасанської, Талалаївської громад Ніжинського району Чернігівської області.

Не менш важливо, що заклад в рамках інноваційного інклюзивного підходу здійснює опрацювання питання інформаційного наповнення сенсорного кіоску матеріалами про загиблих захисників та захисниць Чернігівської області (рис. 2.2.). До Мартиролога внесено осіб, які народилися в Чернігівській області або поза її межами, але поховані на Чернігівщині. У списки увійшли полеглі захисники і захисниці України, військовослужбовці, померлі внаслідок поранень, хвороби, трагічно загиблі. Хронологічні рамки Мартиролога охоплюють проміжок 2014 р. – до тепер. Триває редагування вказаних матеріалів (уніфікування географічних назв, уточнення біографічних даних, тощо).

Рис. 2.2. Візуальне оформлення стартових сторінок інформаційного кіоску.

В межах додаткової підготовки нарисів про полеглих захисників і захисниць здійснювався моніторинг ЗМІ, зокрема:

- Інформ-агенція «Чернігівський монітор» – новини регіону, аналітика, теми політики, культури, життя громади.
- Cheline (ЧЕline) – незалежне регіональне ЗМІ Чернігова, яке висвітлює події на Чернігівщині, військові новини, соціальні теми.
- Chernihiv.Today – портал новин Чернігова та області, охоплює кримінал, соцжиття, інфраструктуру та інші теми.
- RegioNews – розділ Чернігівщини – новини політики, економіки, надзвичайних подій регіону.
- MY.Chernihov – міський інформаційний портал Чернігова з новинами про місто та область.
- Інформаційний портал Чернігівщини СНЕ.CN.UA – місцевий новинний сайт, який висвітлює регіональні події, оголошення, життя громади.

Крім того, було угруповано інформацію про полеглих в табличному форматі:

1. Прізвище, ім'я, по-батькові.
2. Число, місяць, рік народження – число, місяць, рік загибелі/смерті (якщо відомі точні дані).
3. Місце народження.
4. Відомості про освіту.
5. Трудова діяльність.
6. Дата (рік) долучення до підрозділу (якщо відомо); інформація про участь в АТО/ООС.
7. Відомості про військове звання та назву підрозділу.
8. Дата та місце загибелі/смерті.
9. Місце поховання.
10. Відомості про державні нагороди.

Для підготовки нарисів було використано матеріали, надані Чернігівським обласним історичним музеєм імені В.В. Тарновського, Управлінням культури і туризму Чернігівської міської ради, матеріали робочого архіву Науково-редакційного центру.

Таким чином, у 2023 – 2025 роках Науково-редакційний центр здійснив значний внесок у збереження історичної пам'яті та культурної спадщини України. Незважаючи на складні обставини воєнного часу, працівники Центру успішно реалізували численні проєкти: підготували до друку черговий том видання «Реабілітовані історією. Чернігівська область» [41], продовжили упорядкування матеріалів для «Зводу пам'яток історії та культури України», зібрали нові дані для мартирологу жертв Першої світової війни та полеглих у сучасній війні. Важливою стала також робота у сфері перейменування топонімів і участь у грантових конкурсах з метою цифровізації культурної спадщини. Активна співпраця з науковими установами, органами влади та громадськими організаціями сприяла підвищенню рівня поінформованості суспільства про національну історико-культурну спадщину, що є важливою складовою формування громадянського суспільства та національної ідентичності.

Аналіз діяльності цього закладу методом SWOT-аналізу дозволить виявити сильні сторони, можливості для розвитку, а також слабкі місця та потенційні загрози, з якими він може зіткнутися. Це дасть змогу не лише усунути наявні недоліки, а й оптимізувати стратегії розвитку. Водночас, на основі результатів цього аналізу можна буде сформулювати конкретні кроки щодо покращення ефективності діяльності центру в майбутньому.

Таким чином, на основі вивчення діяльності Чернігівського обласного пошукового науково-редакційного центру Чернігівської обласної ради, можна провести узагальнюючий SWOT-аналіз (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Узагальнюючий SWOT-аналіз ЧОП НРЦ

Переваги	Недоліки
- стабільна ніша, яка від 1990 рр. (від дати створення) гарантована українським законодавством. Заклад є єдиним в регіоні, який реалізує загальнодержавні суспільнозначущі проекти – науково-документальний серіал «Реабілітовані історією» та енциклопедичне видання «Звід пам'яток історії та культури»; - стабільне фінансування, передбачене обласним бюджетом; - зберігає стійку позитивну репутацію: працівники закладу підготували чимало документальних збірників, інших видань; - прагне до цифровізації: створює цифрові колекції поточного архіву закладу з метою його збереження та мобільності;	- застаріла матеріально-технічна база: значна частина офісної техніки не оновлювалася більше 10 років. Особливо негативний вплив справили форс-мажорні обставини (наслідком повномасштабного вторгнення стало об'єктивне скорочення витрат, визначене, в тому числі, законодавчо-нормативними актами); - недоліки штатного розпису закладу: зокрема, не передбачена посада системного адміністратора, яка в умовах тотальної цифровізації та зростання рівня технічного прогресу є необхідною; - кваліфікація наукових редакторів потребує значно вищої оплати праці, але бюджет закладу та особливості бюджетного процесу в цілому не дозволяють

- високий рівень кваліфікації працівників: автори та редактори володіють значним досвідом підготовки наукових видань, роботи в наукових установах, обробки та систематизації значних об'ємів інформації, частина працівників мають науковий ступінь; - гнучкість та адаптивність до форс-мажорних обставин (був організований повноцінний робочий процес в умовах карантинних обмежень, зумовлених епідемією COVID-2019, від 2022 року – робота в умовах військового стану).	забезпечити вищий рівень для високваліфікованих працівників; - вплив форс-мажорних обставин на виконання статутних завдань: 2022 року втрачене важливе джерело, яким послуговувалися працівники закладу – архів Служби безпеки України (знищений під час пожежі), постраждали також колекції ЧОУНБ ім. Олександра та Софії Русових, що досить ускладнило підготовку поточних видань; через обмеження електроживлення припинив роботу сервер, де розміщувався сайт закладу; - не здійснювалися поточні натурні обстеження пам'яток протягом сезонів 2022 – 2024 рр.: вплинуло скорочення бюджету та загрози, зумовлені бойовими діями – неможливість забезпечити переміщення працівників під час поїздок та мінна загроза.
Можливості	Загрози
- залучення волонтерської допомоги у тому числі, від науковців вузького профілю, які залучаються до реалізації статутних завдань закладу, як-то, натурні обстеження пам'яток, робота в архівних / бібліотечних установах чи підготовка наукових статей;	- припинення (або суттєве скорочення) статутної діяльності Закладу через можливе стрімке обмеження фінансування в умовах військового стану; - «кадровий голод», зумовлений низькою оплатою праці, що може спричинити масові звільнення працівників,

- використання безкоштовної промоції діяльності закладу за рахунок публічних соціальних мереж, заходів («круглі столи», семінари, конференції, тощо); - стійка, тісна співпраця з іншими науковими установами для реалізації статутних завдань закладу; - ініціативність працівників закладу, готовність адаптуватися до форс-мажорних обставин; - пошук додаткових джерел фінансування за рахунок можливостей грантових програм, стипендій, тощо.	- втрата обладнання, поточного наукового архіву Закладу внаслідок бойових дій та ворожих обстрілів; - знищення чи пошкодження джерел інформації, які необхідні для виконання статутних завдань закладу внаслідок бойових дій.
---	--

Таким чином, аналізуючи діяльність Чернігівського обласного пошукового науково-редакційного центру, можна зробити висновок, що заклад посідає унікальне місце в науково-культурному просторі регіону. Його сильними сторонами є стабільність інституційної діяльності, що забезпечується державними програмами та підтримкою обласного бюджету, а також послідовна реалізація масштабних науково-документальних проєктів загальнодержавного значення. Важливою перевагою є професійний кадровий потенціал: колектив Центру об'єднує досвідчених фахівців, що мають значні напрацювання, уміють працювати з великими обсягами джерельного матеріалу й адаптуватися до нових вимог наукової комунікації.

Серед беззаперечних здобутків варто відзначити і поступову цифрову трансформацію діяльності закладу, що свідчить про відкритість до сучасних технологій та готовність до нових форматів збереження й популяризації історико-культурної спадщини. ЧОП НРЦ демонструє стійкість і гнучкість у кризових умовах, оскільки навіть у часи війни не припинив роботу над основними виданнями, більше того, відновив друкарські процеси, долучився

до грантових програм і розширив співпрацю з громадськими та науковими інституціями.

Водночас, установі доводиться діяти в умовах значних викликів, що загострюють існуючі слабкі сторони. Матеріально-технічна база все ще залишається застарілою, що ускладнює впровадження сучасних методів збереження інформації та цифрової архівації. Обмежене фінансування, закріплене бюджетною політикою воєнного часу, не дозволяє забезпечити належний рівень оплати праці, що зумовлює ризик кадрового відтоку, особливо серед молодих фахівців. Відсутність у штатному розписі технічних спеціалістів (зокрема системного адміністратора) стримує процеси діджиталізації та уповільнює оновлення інфраструктури.

Додатковим фактором ризику є воєнні дії, що несуть загрозу не лише життю працівників, а й цінним науковим архівам та джерельним колекціям. Зокрема, втрата частини документальних матеріалів через пожежу в архіві СБУ та пошкодження бібліотечних фондів створюють об'єктивні труднощі для продовження наукових досліджень [22, 40]. Усе це формує низку зовнішніх загроз, серед яких – можливе скорочення фінансування, порушення логістичних зв'язків та ускладнення доступу до архівних ресурсів, що у свою чергу може призвести до часткового призупинення статутної діяльності.

Попри це, ЧОП НРЦ має реальні можливості для розвитку та модернізації, передусім, завдяки розширенню партнерських зв'язків із вищими навчальними закладами, музеями, архівами та культурними інституціями, що дозволяє об'єднувати зусилля у сфері дослідження й охорони культурної спадщини, а залучення волонтерів, істориків і краєзнавців до польових обстежень та науково-дослідних проєктів сприяє розширенню джерельної бази.

Окремий напрям розвитку – це участь у міжнародних грантових програмах, що відкривають перспективи технічного оновлення, цифровізації архівів, створення онлайн-баз даних і віртуальних карт пам'яток. Така діяльність сприятиме не лише збереженню унікальних матеріалів, але й

популяризації Чернігівщини на всеукраїнському та європейському рівнях. Крім того, підвищення інформаційної відкритості, систематичне оновлення сайту, активна присутність у соціальних мережах і співпраця зі ЗМІ сприятимуть формуванню довіри суспільства до інституції та залученню нових партнерів.

Втім, за умови усунення технічних і кадрових проблем, а також створення сприятливих умов для реалізації інноваційних підходів, Чернігівський обласний пошуковий науково-редакційний центр має усі передумови для подальшого розвитку. Його діяльність може стати прикладом ефективного поєднання наукової традиції із сучасними технологіями збереження культурної спадщини, що сприятиме формуванню національної ідентичності, зміцненню історичної пам'яті та розвитку громадянського суспільства навіть у найскладніших умовах.

Висновки до розділу 2

Дослідження діяльності Чернігівського обласного пошукового науково-редакційного центру дозволяє зробити низку узагальнень, що розкривають його роль, проблематику функціонування та потенційні напрями розвитку. Центр є одним із ключових закладів регіонального рівня, покликаних забезпечувати реалізацію державної політики у сфері збереження культурної спадщини, підтримки історичної пам'яті та формування національної ідентичності. Його робота поєднує науково-дослідну, редакційно-видавничу, просвітницьку та аналітичну діяльність, спрямовану на фіксацію, систематизацію та популяризацію матеріалів, що стосуються минулого Чернігівщини та України в цілому.

Діяльність центру відзначається високим рівнем професіоналізму, компетентності та відданістю своїй справі його працівників, які, попри невеликий штат, обмежені фінансові ресурси та загрози безпеці, продовжують здійснювати наукову, пошукову й редакційну роботу.

Значення Центру особливо зростає в умовах сучасних викликів – повномасштабної війни, інформаційних загроз і руйнування культурних цінностей. Навіть в таких умовах заклад демонструє стійкість і гнучкість у реалізації своєї місії, незважаючи на складні соціально-політичні та економічні обставини, що супроводжують нинішній етап розвитку держави [29, 46]. Його діяльність зберігає орієнтацію на стратегічні цілі, такі як дослідження, документування та популяризація подій, явищ і постатей, пов'язаних із боротьбою українського народу за незалежність, розвитком науки і культури та становленням регіональної самобутності. Важливим аспектом є і збереження локальної пам'яті, адже саме на рівні областей та громад вибудовується жива тканина історії, що складається із особистих історій, архівних свідчень, усних переказів і культурних артефактів. У контексті сучасної війни така робота набуває не лише культурного, а й політичного та морального значення.

Окремого значення набуває внесок ЧОП НРЦ у формування сучасних форм меморативних практик. Він активно долучається до підготовки й видання науково-документальних серій книг, видань, збірників статей та тематичних досліджень, що фіксують події минулого. Ця діяльність сприяє глибшому розумінню історії власного краю, підсилює освітню складову, формує почуття відповідальності за збереження культурної спадщини, а також стимулює інтерес громадськості до вивчення локальної історії й активної участі у культурному житті регіону.

Однак у процесі дослідження було виявлено і низку системних проблем, що гальмують повноцінний розвиток закладу. Серед них: нестача фінансування, що обмежує можливості оновлення матеріально-технічної бази, недостатня цифрова інфраструктура, обмежений кадровий ресурс, а також відсутність стабільної державної підтримки програм популяризації локальної історії. До цього ж додаються і наслідки воєнного стану: загроза руйнування архівних фондів, евакуаційні ризики, відтік спеціалістів та ускладнений доступ до першоджерел.

У сучасних умовах також значно зростає потреба у створенні сталих міжінституційних зв'язків, тобто між центром і архівними, музейними, освітніми структурами, громадськими організаціями, науковими спільнотами. Така співпраця може стати запорукою не лише обміну інформацією, але й спільної реалізації проєктів, зокрема грантових, міжнародних та освітніх ініціатив.

Перспективи розвитку центру полягають у модернізації структури та методів роботи, оновленні матеріально-технологічної бази, придбанні сучасного обладнання, розширенні партнерств, активнішій участі у всеукраїнських і міжнародних програмах. Важливим напрямом може стати залучення цифрових інструментів для візуалізації історичних матеріалів, створення інтерактивних онлайн-проєктів, освітніх платформ і віртуальних музеїв. Це сприятиме популяризації історії Чернігівщини серед молоді, зміцненню зв'язку поколінь і формуванню нових способів комунікації з аудиторією.

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ОХОРОНИ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ ТА МЕМОРАТИВНИХ ПРАКТИК

3.1. Впровадження інноваційних практик, форм, методів меморативних практик у сфері культурної спадщини

Сучасні трансформаційні процеси в Україні, зумовлені російсько-українською війною, глобалізаційними викликами та цифровізацією, спричиняють потребу в переосмисленні традиційних підходів до охорони культурної спадщини та реалізації меморативних практик. Пам'ять стає не лише інструментом збереження історичного досвіду, а й чинником консолідації суспільства, формування національної ідентичності та спротиву інформаційним загрозам [55]. У цьому контексті для комунального закладу «Чернігівський обласний пошуковий науково-редакційний центр» особливо важливим є впровадження інноваційних методів і форм, які роблять меморативні практики більш доступними, інтерактивними та соціально значущими.

Існує багато сучасних практик цифрової трансформації, які можна ефективно застосувати у діяльності ЧОП НРЦ для збереження, популяризації та інтерактивного представлення культурної спадщини Чернігівщини. Зокрема, цифровізація стає стратегічним ресурсом, що дозволяє не лише захищати матеріальні та нематеріальні об'єкти спадщини, а й робить меморативні практики доступними для різних соціальних груп населення, інтегрує інноваційні форми освіти та сприяє формуванню колективної ідентичності [28].

Серед основних цифрових практик, що пропонується впровадити у роботі закладу, варто виділити:

- Цифрові архіви та електронні бази даних – онлайн-ресурси, інтерактивні мапи пам'яток, електронні реєстри культурних об'єктів і цифрові колекції, що дозволяють зберігати інформацію про культурну спадщину в

структурованому вигляді та роблять її доступною у будь-який час і з будь-якого місця. Це не тільки забезпечує збереження даних у разі фізичного пошкодження об'єктів, а й створює платформу для наукових досліджень та громадських ініціатив [47].

- 3D-сканування та 3D-модельовання – сучасні технології тривимірного модельовання, які дають змогу створювати точні копії архітектурних, археологічних та художніх об'єктів. Особливо актуальною ця практика стає в умовах військових конфліктів та ризику руйнування культурної спадщини, адже цифровий архів виступає як страхувальний інструмент і водночас дозволяє організовувати віртуальні виставки, дослідження та реставраційні проєкти [30].

- Віртуальні музеї та VR-тури – технологія, яка дозволяє створювати інтерактивні експозиції, які можуть бути доступні дистанційно. Віртуальні тури забезпечують ефект повного занурення, дозволяючи користувачам досліджувати об'єкти культурної спадщини так, ніби вони знаходяться прямо на місці. Особливо важливо це є для освітніх програм та міжнародного культурного обміну [7, с. 130].

- Доповнена реальність – AR-технології, котрі інтегрують цифровий контент у реальний простір, перетворюючи традиційні музеї та меморіальні простори на інтерактивні середовища. Відвідувачі можуть отримувати додаткову інформацію про експонати, історичні факти та контекст подій безпосередньо через мобільні пристрої, що значно підвищує залучення аудиторії.

- QR-кодування культурних об'єктів – забезпечує миттєвий доступ до цифрових довідок, фотографій, відео та аудіо матеріалів про пам'ятки. Це створює додаткові можливості для інтерактивного навчання, екскурсій та самостійного дослідження культурної спадщини. Для узагальнення даної інформації оформимо її у таблицю 3.1.

Таблиця 3.1

Цифрові практики для впровадження у роботу закладу

Цифрові практики	Суть
Цифрові архіви та електронні бази даних	Онлайн-ресурси, інтерактивні мапи та цифрові колекції, що дозволяють зберігати та структурувати інформацію про культурну спадщину, роблячи її доступною у будь-який час.
3D-сканування та 3D-моделювання	3D-моделювання об'єктів культурної спадщини для створення цифрових копій, підтримки меморативних практик, організації віртуальних виставок та реставраційних ініціатив, що особливо актуально у воєнний період для збереження пам'яті та історії [44, 45].
Віртуальні музеї та VR-тури	Організація інтерактивних експозицій з можливістю дистанційного перегляду, що дозволяє користувачам відчувати ефект присутності на місці [23].
Доповнена реальність (AR)	Інтеграція цифрового контенту у реальний простір, що робить меморіальні простори інтерактивними та дозволяє відвідувачам отримувати додаткову інформацію через мобільні пристрої [51].
QR-кодування культурних об'єктів	Швидкий доступ до цифрових довідок, фото-, відео- та аудіоматеріалів про пам'ятки [6, с. 129].

В контексті соціокультурного ефекту цифровізації варто підкреслити, що такі цифрові практики забезпечують широку доступність культурної спадщини, охоплюючи молодь, освітні установи, людей з інвалідністю та мешканців віддалених регіонів. Вони сприяють поглибленню участі громади в процесах збереження історичної пам'яті, стимулюють громадські ініціативи та підтримку волонтерських проєктів.

Крім того, цифрові технології виконують стратегічну захисну функцію, як створення цифрових копій об'єктів спадщини, що дозволяє мінімізувати

наслідки руйнувань в разі військових дій, стихійних лих або природного старіння пам'яток. Вони також забезпечують інтерактивне навчання та освітню функцію, стимулюючи формування історичної свідомості та критичного мислення серед різних груп населення. У сукупності цифровізація культурної спадщини не тільки модернізує традиційні меморативні практики, а й перетворює їх на динамічний інструмент соціальної консолідації та національної ідентичності.

Окрім цифровізації зростає роль і локальних громад як активних суб'єктів формування політики пам'яті. В основі цього підходу лежать принципи включення, співучасті та відкритого діалогу, які сприяють активній взаємодії між мешканцями та інституціями, відповідальними за збереження історичної пам'яті. Для ЧОП НРЦ сучасні підходи до залучення громади передбачають використання інтерактивних та цифрових форматів, що дають можливість мешканцям активно брати участь у меморативних проєктах, створювати локальні цифрові архіви, а також долучатися до формування виставок та освітніх ініціатив.

Практичні приклади реалізації цих принципів різноманітні та охоплюють як освітні, так і культурно-мистецькі формати. Серед них можна виділити меморіальні воркшопи та круглі столи, де мешканці мають можливість спільно обговорювати та пропонувати способи вшанування локальної пам'яті, визначати, які події чи особистості мають бути відображені в громадських просторах. Такі зустрічі не лише стимулюють активну громадянську позицію, а й створюють платформу для взаємного навчання та обміну досвідом [56].

Ще одним важливим напрямом є створення громадських музеїв та музеїв наративів, у яких безпосередню участь беруть волонтери, родини ветеранів, переселенці та інші зацікавлені мешканці. Завдяки цьому зберігаються локальні історії, які часто не потрапляють у великі національні музеї, і водночас формуються колективні наративи, що відображають складну та багатовимірну історію конкретної громади.

Технології також знаходять застосування у роботі з пам'яттю, де велику роль відіграє краудсорсинг історичних матеріалів, такий як збір фотографій, листів, свідчень та інших артефактів для онлайн-архівів, що дозволяє залучити широке коло людей до процесу збереження історії. Це створює відкритий доступ до локальної пам'яті та дозволяє громадам самостійно формувати цифрові колекції, які можуть використовуватися в освітніх та культурних проектах.

Не менш важливими є і локальні меморіальні простори, що формуються за участю громади. Це можуть бути сквери пам'яті, інтерактивні стенди, меморіальні мурали та інші елементи просторової пам'яті, які роблять історію видимою та відчутною у повсякденному середовищі. Участь мешканців у таких проектах забезпечує не лише інструментальний внесок у створення простору, а й емоційне залучення та відчуття власної відповідальності за його значення.

Для більш наочного представлення основних напрямів залучення локальних громад до меморативних практик, узагальнені дані наведені у таблиці 3.2.

Соціокультурний ефект від такої активної участі громад у формуванні політики пам'яті є багатограним. Насамперед, посилюється соціальна згуртованість, адже спільна робота над меморіальними проектами об'єднує людей із різних соціальних груп та поколінь.

Таблиця 3.2

Напрями залучення локальних громад до меморативних практик

Практики	Суть
Меморіальні воркшопи та круглі столи	Мешканці спільно обговорюють та пропонують способи вшанування локальної пам'яті, визначають важливі події та постаті.

Громадські музеї та музеї наративи	Волонтери, родини ветеранів, переселенці беруть участь у створенні музеїв, зберігаючи локальні історії та формуючи колективні наративи громади.
Краудсорсинг історичних матеріалів	Передбачає збір фотографій, листів, свідчень та інших артефактів для онлайн-архівів. Забезпечує відкритий доступ до локальної пам'яті та залучення громади до формування цифрових колекцій для освітніх і культурних проєктів.
Локальні меморіальні простори	Створення скверів пам'яті, інтерактивних стендів, меморіальних муралів та інших елементів просторової пам'яті. Залучає мешканців до емоційного та практичного внеску, формує відчуття відповідальності за історію.

Більше того, громади отримують інструменти впливу на формування колективної пам'яті, що підвищує їхню громадянську активність та відповідальність за локальне середовище. Разом із тим, зростає довіра між населенням та інституціями, оскільки відкритий діалог і спільні проєкти демонструють готовність влади враховувати думку громади. У підсумку, меморіальна культура стає «живою» та актуальною, інтегруючись у повсякденне життя та культурні практики громади, що сприяє її довготривалому збереженню та передачі наступним поколінням.

Таким чином, залучення локальних громад до процесу формування політики пам'яті не лише збагачує культурний простір, а й сприяє розвитку активного громадянського суспільства, де пам'ять стає спільним ресурсом і основою для діалогу між минулим та сучасністю.

Поряд із залученням громад до формування локальної політики пам'яті, для ЧОП НРЦ доцільно впровадити культурно-мистецькі інструменти, що сприятимуть глибшому осмисленню історичних подій та травматичного досвіду. Такі форми роботи дадуть змогу використовувати мистецтво не лише

як спосіб збереження фактів, а як потужний засіб емоційного залучення, рефлексії та передачі історичної пам'яті в освітньому середовищі закладу.

Серед основних форм таких практик можна виділити меморіальні мурали та паблік-арт, які інтегрують локальні історії у міський простір, роблячи їх видимими для мешканців та гостей. Вони не лише прикрашають місто, а й формують місця зустрічі для обговорення історії та колективного осмислення минулого. Ще одним ефективним інструментом є імерсивні театральні постановки, побудовані на документальних свідченнях, які занурюють глядача у конкретні історичні події. Завдяки цьому історія переживається не лише інтелектуально, а й емоційно, що сприяє глибшому розумінню складних та травматичних подій. Активно застосовуються також мультимедійні інсталяції та перформанси, що працюють із темами війни, репресій або соціальних трансформацій, а поєднання в них звуку, світла, відео та інтерактивних елементів створює багатовимірний образ історичного досвіду. Сучасні технології, такі як аудіогіди, подкасти та документальні аудіоісторії, створені за участю митців та локальних активістів, також відкривають нові можливості та дозволяють розповідати історію у зручному форматі, залучаючи при цьому широку аудиторію. Вони сприяють глибшому зануренню у події та особисті свідчення, а також формують критичне усвідомлення минулого.

Разом із цим у ЧОП НРЦ можна впровадити гейміфікацію як інноваційний інструмент залучення молоді до осмислення історії та культурної спадщини. Використання ігрових механік дозволяє перетворити процес пізнання минулого на інтерактивний та захопливий досвід, що відповідає інтересам сучасного покоління. Завдяки гейміфікації учні не лише отримуватиме інформацію про історичні події, а й активно взаємодіятиме із матеріалом, розвиваючи навички аналізу та критичного мислення.

Серед прикладів таких інноваційних методів можна застосувати історичні квести на тему культурної спадщини, які дозволять учасникам в ігровій формі розгадувати загадки минулого, шукати підказки та відтворювати

історичні події. Подібні активності також стимулюють командну роботу, логіку та дослідницькі навички, водночас роблячи процес захопливим. Популярними стають також ігрофіковані мобільні додатки, що пропонують користувачам виконувати завдання, пов'язані з локальними пам'ятками або подіями історії міста. Завдяки такому підходу інформація про культурну спадщину інтегрується у повсякденне життя молоді, а історичні наративи стають більш доступними та персоналізованими. Не менш ефективними є освітні симулятори та настільні рольові ігри, що відтворюють історичні події та дозволяють учасникам брати на себе ролі конкретних історичних персонажів [8]. Це створює можливість для глибшого розуміння контексту подій, причинно-наслідкових зв'язків та моральних дилем історичного часу. Сучасним та перспективним форматом є і використання AR-маршрутів «живої історії», де користувачі рухаються містом і відкривають приховані історичні сюжети через смартфони чи планшети. Такий інтерактивний досвід поєднує фізичний простір міста з цифровою інформацією, що робить історію більш наочною та інтерактивною.

Таке застосування гейміфікації в меморіальних практиках дає низку важливих соціокультурних ефектів, зокрема підвищується зацікавленість молоді історією своєї громади та культурною спадщиною, формується критичне мислення, відбувається інтеграція знань у повсякденне життя, а меморативні практики набувають елементів інтерактивності та гри.

Водночас важливо пам'ятати й про необхідність створення інклюзивних меморіальних форм, доступних для всіх категорій населення, оскільки інклюзія у цій сфері не лише забезпечує фізичну доступність, а й гарантує рівні можливості для всіх людей долучатися до осмислення історії, незалежно від їхніх індивідуальних особливостей чи потреб [48].

Серед основних інклюзивних інновацій варто виокремити адаптацію меморіальних просторів для маломобільних груп населення, що передбачає облаштування доступних маршрутів, пандусів, тактильних схем та зручної навігації. Це дозволить людям з порушеннями опорно-рухового апарату

повноцінно брати участь у культурних заходах та взаємодіяти з меморіальними об'єктами. Важливе місце посідають тифлокоментарі та адаптовані аудіоописи, які допомагають людям з порушеннями зору уявити простір, прочитати символіку та зрозуміти зміст експозицій. Такі інструменти розширюють можливості доступу до складних історичних наративів та забезпечують більш глибоке включення в культурну комунікацію. Окремим напрямом є створення спеціальних мультимедійних гідів для людей з порушеннями слуху, зокрема гідів із сурдоперекладом, субтитрами та візуальними підказками. Це дозволяє охопити ширше коло відвідувачів та робить музейні й меморіальні простори справді універсальними.

В наслідок упровадження інклюзивних рішень у меморіальні практики зростає рівень культурної участі, оскільки все більше людей отримують можливість долучатися до колективного осмислення історії, а меморативні простори стають доступними та відкритими, що сприяє створенню інклюзивного суспільства, у якому повага до різноманіття є одним з основних ціннісних орієнтирів. До того ж, значення інклюзивності у сфері меморіальних практик лише підсилюється в сучасних умовах війни.

Зважаючи на сьогоднішні реалії, Україна формує унікальний досвід розбудови цих практик в режимі реального часу. На відміну від багатьох країн, які осмислюють травматичні події вже постфактум, українське суспільство створює інструменти пам'яті паралельно з перебігом історичних процесів. Це зумовлює появу нових, гнучких і технологічних підходів до збереження й трансляції правди про війну, що охоплюють як офлайн-простори, так і цифрові платформи.

Одним із ключових нововведень стали музеї свідчень війни, які працюють і в офлайн-, і в онлайн-форматах. Вони збирають фото- та відеоматеріали, усні свідчення очевидців, щоденники, документи та інші докази воєнних злочинів. Такі музеї виконують не лише меморіальну, а й документальну та юридичну функції, зберігаючи автентичність людських історій для майбутніх поколінь. Ще однією важливою практикою є польові

музеї та систематичне документування руйнувань за допомогою дронів. Це дозволяє фіксувати об'єкти, які можуть бути знищені або перебудовані, створюючи точні цифрові копії історичних локацій та міських просторів. У майбутньому такі матеріали стануть основою для реконструкцій, експозицій та міжнародних розслідувань.

Поширеним явищем також стали меморіали тимчасового характеру, так звані імпровізовані стіни пам'яті, свічкові інсталяції, квіткові символи на місцях трагедій. Хоча вони виникають спонтанно, ці форми пам'яті часто стають фундаментом для подальших офіційних меморіальних комплексів. Вони демонструють природну потребу суспільства у вшануванні загиблих та осмисленні трагічних подій.

В межах нових культурних практик активно реалізуються проекти “архівів майбутнього”, спрямовані на збереження подій сьогодення у форматі, доступному для наступних поколінь. Це можуть бути цифрові сховища, інтерактивні карти, мультимедійні бази даних та інші форми архівування, які дозволяють фіксувати контексти й емоції, а не лише факти. Для зручності дані наведено в таблиці 3.3.

Соціокультурний ефект таких практик є надзвичайно значущим, адже вони забезпечують збереження правди про війну, що захищає суспільство від маніпуляцій та інформаційних викривлень, а також створюють дієві механізми протидії історичним фальсифікаціям, оскільки зібрані свідчення та матеріали є перевіреними та документально підтвердженими.

Таблиця 3.3

Інноваційні меморативні практики

Музеї свідчень війни	Збір фото-, відеоматеріалів, усних свідчень, щоденників, документів та доказів воєнних злочинів. Забезпечують збереження автентичності історій, виконують меморіальну, документальну та юридичну функції,
----------------------	---

	створюють основу для майбутніх досліджень і реконструкцій.
Полюві музеї та дрон-документування	Систематичне документування історичних локацій, які можуть бути знищені або перебудовані, створення точних цифрових копій для подальшого використання в експозиціях, реконструкціях та міжнародних розслідуваннях [5].
Меморіали тимчасового характеру	Спонтанні форми вшанування загиблих і подій, що часто стають основою для майбутніх офіційних меморіалів, демонструють природну потребу суспільства у колективному осмисленні трагедій.
Архіви майбутнього	Збереження подій сьогодення у форматі для наступних поколінь, фіксація не лише фактів, а й контекстів та емоцій, сприяє формуванню цілісного історичного наративу та громадського усвідомлення подій.

Крім того, меморіальні практики виступають інструментом спільного проживання травматичного досвіду, дозволяючи людям відчувати підтримку, долучатися до колективної пам'яті та зберігати відчуття єдності у часи випробувань.

Запропоновані інноваційні меморативні практики можуть стати ефективним інструментом роботи закладу у сфері культурної спадщини. А поєднання цифрових технологій, мистецьких форм, активної участі громад та інклюзивних підходів забезпечить не лише збереження історичної пам'яті, а й створить доступний, інтерактивний та соціально значущий культурний простір.

Крім того, впровадження цих практик у діяльність закладу сприятиме формуванню колективної пам'яті, підвищенню соціальної згуртованості та зміцненню національної ідентичності, а також дозволить транслювати історичні та культурні цінності наступним поколінням. У такому контексті

меморативні інновації стануть не лише способом фіксації минулого, а живим механізмом охорони, популяризації та інтеграції культурної спадщини у повсякденну діяльність закладу.

3.2 Напрями удосконалення діяльності Комунального закладу «Чернігівський обласний пошуковий науково-редакційний центр»

Важливість вдосконалення роботи Чернігівського обласного пошукового науково-редакційного центру Чернігівської обласної ради полягає в його значущій ролі для збереження та популяризації культурної, історичної та наукової спадщини Чернігівщини. Центр займається не лише збором, систематизацією та дослідженням важливих для регіону матеріалів, а й забезпечує їх доступність для ширшої аудиторії. Проте в умовах сучасних викликів, зокрема в контексті війни та політики пам'яті, стає необхідним удосконалення процесів роботи установи, аби вона могла більш ефективно реагувати на зміни та потреби часу.

На основі проведеного узагальнюючого SWOT-аналізу діяльності пошукового науково-редакційного центру, представленого у 2 розділі магістерського дослідження, пропонуються наступні шляхи щодо вдосконалення його роботи (табл. 3.4).

Таблиця 3.4

Пропозиції щодо вдосконалення роботи ЧОП НРЦ

Покращення цифрової безпеки закладу	– Відновлення роботи сайту закладу, що дозволить забезпечити публічність діяльності установи, доступ до інформації, онлайн-комунікацію та актуальні оновлення для громадськості. – Вдосконалення документообігу закладу і більш інтенсивна його цифровізація. Рекомендується впровадити сучасні інструменти електронного
--	---

	документообігу, що дозволить підвищити оперативність роботи, зменшити ризик втрати документів і спростити комунікацію між відділами. – Використання «хмарного» сховища для зберігання інформації та поточного цифрового архіву закладу, що забезпечить зручний доступ до матеріалів, їх резервне копіювання та захист від фізичної втрати (пошкодження носіїв, форс-мажори тощо).
Пошук додаткових джерел фінансування	– Участь у грантових програмах (українських та міжнародних). Залучення до грантових сезонів, ініційованих культурними фондами, науковими установами, міжнародними організаціями, що допоможе розширити спектр проєктів і забезпечити їх фінансування. – Пошук індивідуальної спонсорської допомоги. Це можуть бути благодійні фонди, громадські організації, локальні бізнеси чи корпоративні партнери, які підтримують культурні або меморативні ініціативи.

Продовження таблиці 3.4

Стійка, тісна співпраця з науковими установами	– Упорядкування участі працівників у наукових заходах, оскільки нині їх залучення є спорадичним і несистемним. Пропонується розробити план-графік участі співробітників у конференціях, круглих столах, семінарах, наукових дискусіях і фахових заходах, що забезпечить послідовний розвиток професійної компетентності.
Використання безкоштовної промоції діяльності	– Розробка детального контент-плану для сторінок закладу в Instagram та Facebook, що має відображати основні напрями роботи ЧОП НРЦ, його освітню, наукову і пошукову діяльність, представлення проектів, новин та подій. Такиц регулярний контент покращить взаємодію з аудиторією та підвищить довіру до установи.

Керуючись таблицею, можна зробити висновок, що вдосконалення роботи Чернігівського обласного пошукового науково-редакційного центру (ЧОП НРЦ) є стратегічно важливим для збереження, дослідження та популяризації культурної, історичної та наукової спадщини Чернігівщини. Центр виконує функції збору, систематизації та дослідження матеріалів, що мають значення для регіону, а також забезпечує їх доступність для широкої аудиторії. В сучасних умовах, особливо в контексті війни, політики пам'яті та швидких соціокультурних змін, необхідно впроваджувати інноваційні підходи до роботи закладу, задля його ефективного реагування на виклики часу та потреби суспільства.

Так, одним із ключових напрямів вдосконалення є цифровізація та покращення цифрової безпеки закладу. Насамперед, це передбачає відновлення роботи сайту ЧОП НРЦ.

У сучасному цифровому суспільстві сайт розглядається як інноваційний продукт, оскільки він поєднує новітні технологічні рішення, інтерактивні форми комунікації та сучасні способи представлення інформації. Інноваційність вебресурсів проявляється передусім у їхній здатності забезпечувати швидкий, зручний та багатофункціональний доступ до даних, що значно розширює можливості для інституцій, організацій та користувачів. Створення сайту передбачає застосування сучасних ІТ-технологій, адаптивного дизайну, алгоритмів оптимізації, інтерактивних сервісів та цифрових інструментів управління контентом, що відрізняє його від традиційних форм комунікації.

Сайт як інноваційний продукт виступає платформою для впровадження нових форм взаємодії з аудиторією – онлайн-опитувань, мультимедійного контенту, віртуальних виставок, інтерактивних карт, внутрішніх порталів тощо. Це підвищує рівень залученості користувачів, створює умови для двосторонньої комунікації та дозволяє організації оперативно реагувати на зміни в інформаційному середовищі. Вебресурс також забезпечує відкритість діяльності інституції та сприяє розвитку цифрової культури суспільства [39, 53].

Інноваційність сайту проявляється й у його впливі на процеси модернізації: він сприяє автоматизації менеджменту, удосконаленню сервісних послуг, спрощенню доступу до архівів і колекцій, формуванню онлайн-спільнот, розвитку партнерських мереж. Сайти дозволяють масштабувати діяльність організації, розширювати її аудиторію та формувати нові формати комунікації, які неможливі в офлайн-середовищі.

Таким чином, сайт є інноваційним продуктом завдяки застосуванню сучасних технологій, інтерактивності, можливостям персоналізації, оперативності оновлень та здатності трансформувати традиційні підходи до представлення інформації. Він стає важливим інструментом цифрового розвитку, який забезпечує ефективну комунікацію, підвищує видимість інституції та сприяє її інтеграції в глобальний інформаційний простір.

Раніше офіційний вебсайт закладу виконував низку важливих функцій, що забезпечували його ефективну взаємодію з громадськістю. Він був ключовим інструментом комунікації з цільовою аудиторією, надаючи доступ до актуальної інформації про діяльність, проєкти та культурно-наукові ініціативи центру.

Крім того, сайт виконував маркетингову функцію та додавав закладу додаткової символічної вагомості, адже якісний вебресурс сприяв формуванню позитивного іміджу установи та підвищував її впізнаваність у публічному просторі.

Особливо важливою була його роль під час запровадження воєнного стану та обмежень безпеки, коли багато публічних заходів і культурних практик були змушені перейти у закритий або онлайн-формат. У цей період сайт став платформою, яка дозволяла продовжувати взаємодію з громадою, надавати доступ до інформації та підтримувати культурне життя навіть за умов обмежень.

Серед інших функцій сайту була й онлайн-бібліотека, що забезпечувала доступ до цифрових видань та матеріалів закладу. Це дозволяло зберігати та використовувати культурно-наукові ресурси більш ефективно та робило їх доступними для широкої аудиторії.

Враховуючи всі ці аспекти, відновлення роботи офіційного вебсайту сьогодні є надзвичайно важливим. Це не лише поверне закладу ефективний інструмент комунікації та промоції, а й дозволить продовжити цифровізацію матеріалів, забезпечити безпечний доступ до ресурсів та посилити соціокультурний вплив закладу на громаду Чернігівщини.

З метою розробки вимог до проєкту було проведено підготовчу роботу:

- Моніторинг інтернет-сторінок та соціальних мереж інших культурних інституцій, аналіз їхнього медіанасповнення, аудіовізуальних ефектів та айдентики;
- Визначення об'єму цифрового сховища для розміщення електронних версій видань закладу та іншої інформації;

- Врахування досвіду роботи над подібними проєктами інших культурних інституцій, викладених у спеціальній літературі.
- Аналіз потреб цільової аудиторії, включаючи науковців, студентів, краєзнавців та широке коло користувачів, для визначення пріоритетних функцій та зручності навігації сайту.
- Оцінку технічних можливостей закладу щодо інтеграції сучасних систем управління контентом, резервного копіювання та забезпечення цифрової безпеки.
- Формування вимог до дизайну та зручності користування сайтом з урахуванням принципів інклюзивності та доступності для різних категорій користувачів.

Після проведення підготовчої роботи, було розроблено наступні вимоги до проєкту сайту:

- Доступна інформація про графік роботи (чітко вказаний розклад роботи та можливі зміни в графіку (наприклад, через повітряні тривоги).
- Контакти та основні способи взаємодії з ЧОП НРЦ, оформлені за загальноприйнятими європейськими стандартами: розділ, який найбільш часто запитують користувачі, названо «інформація для відвідувачів».
- Наявність пошукової бази та невеликого фотоархіву.
- Стиль сайту: ахроматична гама основи (світлий колір) та зручний шрифт.
- Взаємодія з соціальними мережами: посилання на сайт розміщено на сторінці закладу у соціальній мережі Фейсбук (рис. 3.1), натомість посилання на соціальні мережі – на окремій вкладці сайту [20].
- Інклюзивність і доступність: сайт має бути зручним для людей з різними фізичними можливостями та адаптованим для використання на різних пристроях (ПК, планшети, мобільні телефони) [49].

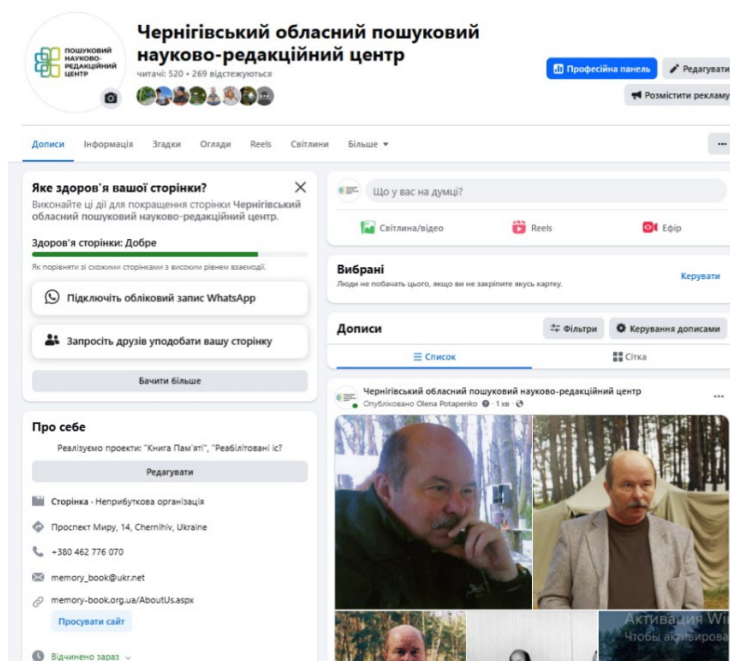

Рис. 3.1. Скріншот сторінки закладу у мережі Фейсбук із зазначенням контактів та посиланням на сайт закладу.

Водночас було проаналізовано можливі ризики, що можуть виникнути під час реалізації проєкту, та розроблено відповідні заходи для їх мінімізації, щоб забезпечити стабільну, безпечну та доступну роботу сайту в будь-яких умовах.

Ризики проєкту:

1. Форс-мажорні обставини, обумовлені повномасштабним вторгненням:

- припинення належної роботи обладнання через можливий блек-аут;
- втрата обладнання внаслідок воєнних дій.

2. Фінансові ризики

- закриття цифрової версії проєкту через відсутність або скорочення фінансування.

3. Безпекові ризики:

- пошкодження бази даних через можливу хакерську атаку.

Заходи щодо мінімізації ризиків:

1. Форс-мажорні обставини, обумовлені повномасштабним вторгненням:

- Забезпечення резервного копіювання даних на зовнішніх та хмарних носіях;
- Розміщення сайту на сервері з надійною системою аварійного живлення;
- Можливість оперативного відновлення сайту з резервних копій у разі втрати обладнання.

2. Фінансові ризики:

- пошук альтернативних джерел фінансування (гранти, благодійні організації, партнерства);
- оптимізація витрат на утримання сайту (використання доступних хостингів, волонтерська техпідтримка);
- можливість часткового функціонування сайту при мінімальних витратах.

3. Безпекові ризики:

- встановлення сучасного антивірусного та антихакерського захисту;
- регулярне оновлення системи управління сайтом;
- обмеження доступу до адміністрування ресурсу через багаторівневу авторизацію.

У результаті, задля успішного створення та функціонування сайту необхідні фінансові ресурси для розробки проєкту та його технічної підтримки, кваліфіковані працівники, які забезпечать розробку та налаштування ресурсу, а також постійна технічна підтримка для стабільної роботи. Важливим є наявність резервного хмарного або фізичного сховища для архівних матеріалів та доступ до цифрових копій видань, фото- і текстових архівів установи. Крім того, для забезпечення доступності сайту необхідні консультації фахівців з інклюзивного дизайну, а ресурс в подальшому має регулярно оновлюватися відповідно до нових технічних вимог [50].

Так для реалізації проєкту було використано багаторічне доменне ім'я memory-book.org.ua, право на яке належить Науково-редакційному центру понад 10 років. Розпочалася робота над конкретними завданнями, зокрема створено окрему вкладку, присвячену проєкту «Реабілітовані історією» (рис. 3.2). На зображенні – макет сторінки науково-документального серіалу «Реабілітовані історією», де розміщено основні видання закладу у форматі .pdf, які повинні бути доступними до завантаження.

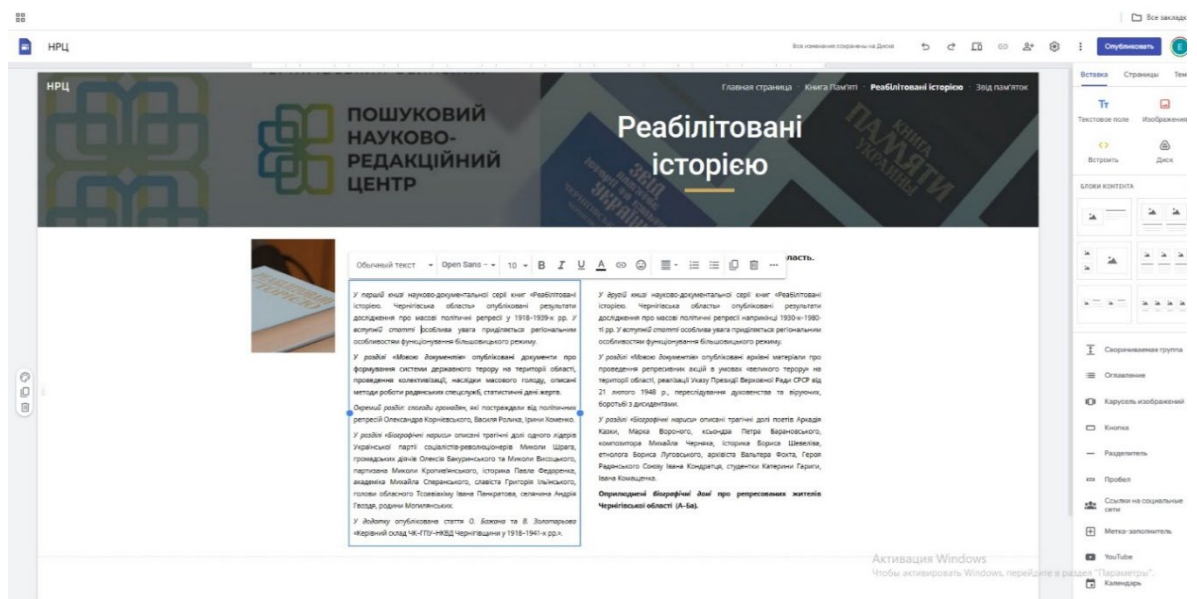

Рис. 3.2. Приклад оформлення сторінки інтернет-сайту Науково-редакційного центру.

Таким чином, реалізація проєкту забезпечить комплексне вдосконалення роботи ЧОП НРЦ та сприятиме підвищенню його інформаційної стійкості, відкритості й доступності для широкого кола користувачів, зокрема дослідників, краєзнавців, студентів та громадськості. Одним із ключових результатів стане забезпечення публічності закладу та створення науково-дослідного ресурсу, що дозволить ефективно використовувати архівні матеріали для наукової та освітньої діяльності.

Проєкт також передбачає збереження та систематизацію цифрового архіву закладу, що гарантує доступність і інклюзивність інформації для всіх

категорій користувачів, а також формування централізованого ресурсу для внутрішньої роботи установи. Це сприятиме покращенню комунікації з громадськістю, партнерами та ЗМІ, підвищенню ефективності внутрішніх процесів і забезпеченню належного дублювання цінних матеріалів на різних носіях. Крім того, втілення проєкту дозволить посилити інформаційну безпеку та цифрову стійкість закладу, формувати позитивний імідж ЧОП НРЦ як сучасної та відкритої установи, що активно працює з громадою та підтримує розвиток культурної і наукової спадщини Чернігівщини.

Ще один важливий напрям вдосконалення роботи закладу – пошук додаткових джерел фінансування. Зокрема, участь у грантових програмах, як українських, так і міжнародних, а також залучення індивідуальної спонсорської допомоги від благодійних фондів і громадських організацій дозволяє закладу забезпечити фінансову стійкість і реалізацію нових проєктів з популяризації культурної спадщини. Методично це передбачає підготовку грантових заявок, розробку проєктів та формування спонсорських пропозицій. Соціокультурний ефект включає розширення кола зацікавлених учасників культурного та наукового життя регіону, підвищення якості і масштабу досліджень, а також створення умов для більш активної участі громадськості у меморативних і культурних ініціативах [52].

Грантові проєкти у сучасних умовах розглядаються як інноваційний продукт, оскільки вони поєднують нові підходи до управління ресурсами, створення соціально значущих рішень та розвитку інституцій. Інноваційність грантових проєктів проявляється передусім у тому, що вони формують конкурентне середовище, в якому ідеї оцінюються за їхню оригінальність, соціальний ефект, практичну цінність та потенціал масштабування. Це стимулює організації й окремих ініціаторів використовувати сучасні методи планування, аналітики, цифрові інструменти управління та комунікації.

Крім того, грантова діяльність виступає каталізатором інституційних змін. Залучення коштів через грантові механізми вимагає прозорості, ефективності та відповідності міжнародним стандартам, що сприяє

модернізації управлінських практик, підвищенню професійної компетентності команд, створенню партнерських мереж і міжсекторної взаємодії. Це формує нову культуру організаційного розвитку, орієнтовану на результат, інновації та сталий вплив.

Грантові проекти також генерують інноваційність через свою здатність швидко реагувати на актуальні виклики – від гуманітарних криз до культурних трансформацій. Завдяки гнучкості фінансових інструментів грантові ініціативи дозволяють апробувати нові методи роботи, впроваджувати експериментальні формати, тестувати цифрові рішення та створювати продукти, які без зовнішньої підтримки залишилися б нереалізованими.

Таким чином, грантові проекти є інноваційним продуктом не лише завдяки своїй змістовій наповненості, а й через спосіб організації, управління та масштабування результатів. Вони сприяють розвитку соціально-культурного середовища, створюють нові можливості для громад і стають важливим інструментом модернізації різних сфер суспільного життя.

Прикладом є участь ЧОП НРЦ у грантовій програмі «House of Europe», що фінансується Європейським Союзом і втілюється Goethe-Institut Україна, створена для підтримки професійного та творчого обміну між українцями та їхніми колегами в країнах ЄС і Великій Британії. Програма зосереджена на культурі й креативному секторі, освіті та роботі з молоддю, соціальному підприємництві, медіа, підтримці національних спільнот України [54].

Назва проєкту «Оцифрування архіву статей про пам'ятки історії та культури Чернігівської області енциклопедичного видання «Звід пам'яток історії та культури України».

Основна ідея проєкту полягає у збереженні зібраних матеріалів (статей, ілюстративних матеріалів, у тому числі, зображень на паперових носіях та фотоплівці (слайди) у цифровому вигляді для подальшого використання у роботі над проєктом та для можливості дистанційної роботи зацікавлених осіб з результатами оцифрування. Колекція, яку плановано оцифрувати, дійсно є унікальною, оскільки існує лише в одному екземплярі, і є результатом понад

40-річних досліджень наукового колективу об'єктів культурної спадщини Чернігівської області. Взаємодія з матеріалами підвищить поінформованість та компетенції у сфері збереження культурної спадщини зацікавлених груп користувачів в Україні та за кордоном (Додаток Б).

Хоча грантова заявка не стала переможцем, але її підготовка стала важливим етапом професійного розвитку, дозволила сформулювати конкурентний проєкт, удосконалити навички планування, аналітики та комунікації. Отриманий досвід підвищив інституційну спроможність команди, окреслив напрями для подальшого вдосконалення та створив підґрунтя для успішної участі в майбутніх конкурсах. Таким чином, навіть за відсутності фінансування грантова діяльність відіграла значну роль у розвитку проєкту та сприяла формуванню готовності до реалізації інноваційних ініціатив у перспективі.

Роботи, здійснені в рамках проєкту, сприятимуть удосконаленню обліку та паспортизації пам'яток історії та культури (за матеріалами видання «Звід пам'яток історії та культури» здійснено облік та включення до Державного реєстру нерухомих пам'яток деяких об'єктів культурної спадщини), напрацьовані матеріали сприятимуть підвищенню інформованості мешканців громад щодо історичної пам'яті, слугуватиме джерелом краєзнавчих, пам'яткоохоронних досліджень.

Таким чином, досвід участі у грантових програмах засвідчує, що подібні ініціативи є стратегічно важливими для подальшого розвитку ЧОП НРЦ. Навіть за відсутності фінансування вони забезпечують посилення інституційної спроможності, формують професійну культуру проєктного менеджменту та відкривають доступ до сучасних інструментів цифровізації й міжнародних практик. Тому зупинятися на досягнутому недоцільно, оскільки систематична участь у грантових конкурсах і надалі сприятиме модернізації діяльності закладу, реалізації інноваційних проєктів та розширенню можливостей для збереження й популяризації культурної спадщини Чернігівської області.

Іншим пріоритетним напрямом модернізації роботи закладу є системна співпраця з науковими установами. Працівники ЧОП НРЦ повинні брати участь у конференціях, «круглих столах», семінарах та інших наукових заходах згідно з планом-графіком, а також долучатися до спільних дослідницьких проєктів з університетами та науковими інститутами. Методи реалізації цього напрямку включають підготовку наукових доповідей та публікацій на основі архівних матеріалів центру, організацію спільних проєктів і програм обміну досвідом. Соціокультурний ефект полягає у зміцненні авторитету закладу, поширенні результатів наукових досліджень серед науковців і громадськості, підвищенні рівня наукової культури регіону, а також залученні молоді до активної науково-дослідницької діяльності.

Не менш важливу роль відіграє активна промоція діяльності закладу через соціальні мережі. Сторінки ЧОП НРЦ у Facebook та Instagram дозволяють регулярно інформувати громадськість про новини, анонси заходів, історичні факти, архівні матеріали та результати досліджень. Для цього пропонується створити детальний контент-план, який включає використання мультимедійного контенту (фото, відео, інфографіків тощо), організацію інтерактивних заходів, онлайн-опитувань та обговорень. Соціокультурний ефект від таких практик включає підвищення обізнаності громади про культурну і наукову спадщину Чернігівщини, формування позитивного іміджу закладу як відкритої та сучасної установи, а також стимулювання активної участі громадськості у меморативних і культурних проєктах.

У підсумку, комплексне впровадження цифровізації, пошуку фінансування, системної наукової співпраці та активної промоції діяльності через соціальні мережі дозволить ЧОП НРЦ не лише ефективно виконувати свої основні функції зі збереження, дослідження та популяризації культурної спадщини, а й підвищити її доступність для різних соціальних груп, формувати активну громадянську позицію та зміцнювати локальну ідентичність населення Чернігівщини.

Висновки до розділу 3

Розглянуті у третьому розділі напрями удосконалення державної політики у сфері охорони культурної спадщини та меморативних практик, а також шляхи модернізації діяльності Комунального закладу «Чернігівський обласний пошуковий науково-редакційний центр», засвідчили, що в сучасних умовах трансформацій українського суспільства надзвичайно важливим є поєднання інноваційних технологій, інклюзивних підходів, активної взаємодії з громадою та системної наукової роботи. Війна, цифровізація та глобалізаційні процеси поставили перед сферою культурної спадщини нові завдання, які потребують гнучких, відкритих і технологічно забезпечених рішень. Саме тому модернізація меморативних практик і підсилення інституційного потенціалу ЧОП НРЦ набуває першорядного значення.

Передусім важливо підкреслити, що сучасна політика пам'яті в Україні дедалі більше рухається в бік доступності, інтерактивності та включення широкого кола учасників у процес збереження історичного досвіду. Меморативні практики перестають бути виключно формальними, вони трансформуються у динамічний діалог суспільства з власним минулим, де кожен громадянин має можливість стати носієм, зберігачем та творцем пам'яті. У цьому контексті інноваційні цифрові рішення, такі як електронні архіви, інтерактивні мапи, віртуальні музеї, 3D-моделі, AR- і VR-технології, QR-кодування, стають не лише інструментами модернізації, але й запорукою захисту культурної спадщини в умовах воєнних загроз, руйнувань та ризиків її фізичної втрати.

До того ж, цифровізація пам'яті дозволяє забезпечити довготривале збереження матеріальних і нематеріальних об'єктів, створює інклюзивні формати доступу до культурних ресурсів і сприяє формуванню нових освітніх практик. Її цінність підсилюється тим, що сучасні цифрові архіви стають водночас науковими базами, громадськими майданчиками і просторами для творчих форм взаємодії з історією. Усе це суттєво актуалізує потребу у

впровадженні інновацій у діяльність ЧОП НРЦ, який має потенціал стати ключовим регіональним центром цифрової пам'яті Чернігівщини.

Не менш важливою є і роль громади як активного суб'єкта меморативних процесів. Моделі співучасті, краудсорсинг матеріалів, створення громадських музеїв, локальних архівів, меморіальних просторів та ініціювання публічних обговорень стають важливою частиною демократичного формування політики пам'яті [9]. Активна залученість мешканців підвищує відчуття відповідальності за локальну історію, зміцнює горизонтальні соціальні зв'язки, формує соціальний капітал і сприяє консолідації громади навколо спільних цінностей. Для ЧОП НРЦ цей напрям відкриває можливості для налагодження нових комунікативних стратегій, формування партнерств із громадськими організаціями та волонтерами, а також створення децентралізованих меморативних проєктів.

Особливе значення у воєнний час мають практики документування, збереження та оприлюднення свідчень війни. Польові музеї, імпровізовані меморіали, цифрові «архіви майбутнього», фіксація руйнувань дронами, збір свідчень очевидців – усе це формує унікальний історичний пласт, який не має аналогів у попередніх поколіннях [2]. Ці практики не лише зберігають пам'ять, а й виконують функцію протидії інформаційним маніпуляціям, допомагають суспільству колективно проживати травматичний досвід, сприяють формуванню національної єдності та історичної стійкості. Включення подібних підходів до роботи даного закладу може значно розширити його функціональність та підсилити значущість для громади регіону [3].

Ще одним інноваційним інструментом залучення молоді до осмислення історії стала гейміфікація. Історичні квести, мобільні додатки, AR-маршрути, рольові настільні ігри та симулятори роблять процес пізнання культурної спадщини захопливим, інтерактивним і доступним. Таким чином, інтерес до історії інтегрується у повсякденні практики молодого покоління. Участь молоді в подібних форматах розвиває навички критичного мислення, дослідницькі компетентності та стимулює творче осмислення минулого. Для

ЧОП НРЦ гейміфіковані проєкти можуть стати платформою для прикладної роботи з учнями, студентами, туристами та молоддю громади.

Інклюзивність – ще один стратегічно важливий аспект, без якого сучасні меморіальні практики не можуть ефективно реалізовуватись. Забезпечення доступності як фізичної, так і інформаційної (тактильні схеми, аудіоописи, сурдопереклад, субтитри, адаптовані аудіогіди, зручні маршрути, доступний дизайн вебресурсів) є обов’язковою умовою участі кожної людини у культурному житті. Інклюзивні рішення у сфері пам’яті підсилюють соціальну згуртованість, запобігають виключенню певних груп населення та формують загальнонаціональну культуру поваги до різноманіття. Для ЧОП НРЦ це означає можливість суттєво розширити свою аудиторію та стати прикладом соціально орієнтованої культурної установи в Україні.

В другій частині розділу було визначено ключові шляхи вдосконалення діяльності Комунального закладу «Чернігівський обласний пошуковий науково-редакційний центр» з урахуванням проведеного SWOT-аналізу. На основі виявлених проблем та можливостей окреслено конкретні кроки щодо модернізації роботи закладу. Найважливішим серед них є відновлення та розвиток цифрової інфраструктури – зокрема, відновлення роботи, запуск та підтримка сучасного офіційного вебсайту. Вебсайт центру має стати ключовою платформою цифрової активності установи, архівом матеріалів, комунікаційною платформою, інструментом промоції та ресурсом для науковців і дослідників. Він забезпечить не лише інформаційну відкритість закладу, а й безпечне збереження та доступність електронних ресурсів, що особливо актуально в умовах війни [38].

Інші напрямки вдосконалення роботи Центру включають:

- розвиток цифрового документообігу та забезпечення інформаційної безпеки;
- системний пошук джерел фінансування через гранти, спонсорство та партнерства;
- розширення наукової діяльності та участь у професійних заходах;

- активну промоцію через соціальні мережі;
- створення та підтримку цифрових архівів;
- зміцнення кадрового потенціалу;
- удосконалення комунікації з громадою.

Комплексне впровадження цих напрямів дозволить центру значно розширити функціональність, підвищити якість роботи та забезпечити сталість свого розвитку. Ефективність запропонованих рішень зростає за рахунок того, що вони мають як організаційний, так і соціокультурний ефект: забезпечують відкритість, формують довіру, сприяють науковому та освітньому розвитку регіону, підсилюють локальну ідентичність та сприяють єдності громади.

Важливо також, що під час розробки проєкту вебсайту було враховано як технічні, так і соціальні аспекти: потреби цільової аудиторії, принципи інклюзивності, досвід українських та міжнародних культурних інституцій, вимоги безпеки та стабільності. Окрема увага приділена ризикам реалізації проєкту та шляхам їх мінімізації: резервне копіювання даних, хмарні сховища, використання якісних серверів, пошук альтернативного фінансування, впровадження багаторівневого захисту тощо. Це дозволяє гарантувати безпечність і безперервність роботи цифрового ресурсу навіть у воєнних умовах.

Таким чином, у третьому розділі було обґрунтовано, що застосування інноваційних меморативних практик, цифрових технологій, гейміфікації, участі громад та інклюзивних підходів є не лише сучасним трендом, а необхідністю для збереження культурної спадщини в умовах війни та соціокультурних трансформацій. Чернігівський обласний пошуковий науково-редакційний центр як регіональна інституція пам'яті має всі передумови для того, щоб стати сучасним, відкритим та цифрово орієнтованим закладом, здатним оперативно відповідати викликам сьогодення.

Підсумовуючи, можна зробити висновок, що запропоновані напрями вдосконалення забезпечать комплексну модернізацію діяльності ЧОП НРЦ, сприятимуть збереженню та популяризації культурної спадщини Чернігівщини, підтримці наукових ініціатив, розвитку меморативних практик та зміцненню інформаційної стійкості регіону. В умовах війни та постійних загроз саме такі інтегровані підходи здатні гарантувати як збереження історичного досвіду, так і його передачу наступним поколінням, формування національної ідентичності та підтримку культурної самобутності Чернігівщини.

ВИСНОВКИ

У процесі дослідження було детально проаналізовано політику пам'яті України у сфері збереження культурної спадщини та меморативних практик на прикладі діяльності Комунального закладу «Чернігівський обласний пошуковий науково-редакційний центр», що дозволило зробити комплексні висновки, що охоплюють теоретичний, практичний та соціокультурний аспекти теми.

Так в першому розділі роботи було проведено аналіз законодавчої та нормативної бази, що регулює охорону культурної спадщини в Україні, а також окреслено сучасні підходи до формування політики пам'яті. Дослідження засвідчило, що збереження культурних об'єктів і традицій є ключовим елементом державної стратегії, спрямованої на утвердження національної ідентичності та зміцнення історичної свідомості суспільства [13]. Було визначено, що законодавчі акти, зокрема Конституція України та Закон «Про охорону культурної спадщини», створюють правове підґрунтя для обліку, охорони та реставрації пам'яток. Аналіз практичних аспектів показав, що, попри наявність чітких норм, культурні об'єкти часто піддаються ризикам руйнування, що особливо загострюється в умовах воєнного конфлікту та тимчасової окупації окремих територій.

Крім того, було розглянуто динаміку розвитку політики пам'яті в Україні та її вплив на суспільну свідомість. Таким чином, після здобуття незалежності українське суспільство пройшло складний шлях переосмислення власної історії, що включає як наукові дослідження, так і державні та громадські ініціативи з популяризації культурної спадщини. Особливу роль у цьому процесі відіграє Український інститут національної пам'яті, який займається системним дослідженням історичних подій, увічненням пам'яті про боротьбу за державність, жертв Голодомору та політичних репресій. Аналіз діяльності інституту та громадських організацій показав, що політика пам'яті є не лише інструментом збереження історії, а й механізмом

консолідації суспільства, протидії інформаційним маніпуляціям та утвердження національних цінностей. Водночас поточні виклики, зумовлені військовою агресією та матеріальними втратами культурних об'єктів, потребують удосконалення інституційної системи та активізації міжнародної підтримки для забезпечення комплексного збереження культурної спадщини та історичної пам'яті [42].

Другий розділ магістерської роботи був цілком присвячений аналізу діяльності Чернігівського обласного пошукового науково-редакційного центру як ключового прикладу реалізації державної політики пам'яті на регіональному рівні. Встановлено, що центр виконує широкий спектр завдань, що охоплюють як наукову, так і практично-документальну роботу. Він готує до видання масштабні науково-документальні серії, зокрема «Книгу Пам'яті України», серію «Реабілітовані історією», Чернігівський том «Зводу пам'яток історії та культури України» та інші довідкові й науково-популярні видання. Працівники центру здійснюють пошукову діяльність, працюючи з архівами, фондами, кримінальними справами часів тоталітаризму, документами воєнних періодів, матеріалами, пов'язаними з масовими злочинами та репресіями. Одним із найважливіших напрямів діяльності є створення та систематизація баз даних загиблих у російсько-українській війні, включно з цивільними мешканцями Чернігівщини, воїнами, які загинули у період АТО/ООС, а також під час повномасштабного вторгнення. Робочий архів, який налічує тисячі імен, є цінним документальним джерелом для подальших наукових, меморіальних та судово-правових ініціатив. Центр також бере участь у процесах деколонізації топонімії, співпрацює з архівними, музейними та освітніми установами, реалізує грантові проєкти, орієнтовані на цифровізацію спадщини, створення інтерактивних карт та електронних каталогів.

Цей розділ також дозволив виявити як сильні сторони діяльності центру, так і проблемні аспекти, що гальмують його розвиток. Серед позитивних чинників – високий професійний рівень співробітників, наявність усталених партнерських зв'язків, багаторічний досвід підготовки наукових видань та

вміння працювати з архівними матеріалами. До проблемних аспектів належать застаріла матеріально-технічна база, недостатність фінансування, кадрові обмеження, а також потреба у ширшій цифровій інфраструктурі. Водночас активна участь центру у грантових конкурсах та здатність адаптуватися до сучасних умов свідчать про його потенціал до подальшого розвитку.

В третьому розділі було узагальнено, що подальше вдосконалення державної політики у сфері охорони культурної спадщини та меморативних практик пов'язане передусім з упровадженням інноваційних підходів, зокрема цифрових технологій, інтерактивних інструментів, мультимедійних платформ та віртуальних музеїв. Саме цифровізація дає можливість розширити аудиторію користувачів, зробити доступ до історичної інформації зручнішим і швидшим, а також убезпечити унікальні матеріали від втрати в умовах воєнних загроз. Розглянуті стратегії розвитку ЧОП НРЦ демонструють важливість створення стійких міжінституційних зв'язків, зокрема із закладами освіти, архівами, музеями, науковими центрами та міжнародними організаціями. Така співпраця сприяє реалізації комплексних проєктів, обміну досвідом, залученню фінансування та ресурсів і виведенню регіональних ініціатив на загальноукраїнський та міжнародний рівні. Визначено, що перспективи розвитку установи пов'язані з оновленням обладнання, удосконаленням методів роботи, зміцненням кадрового потенціалу, а також активною участю у грантових і партнерських програмах.

Узагальнивши результати всього дослідження, можна зробити висновок, що система охорони культурної спадщини та політики пам'яті в Україні перебуває на етапі активного розвитку та модернізації. Вона поєднує традиційні форми роботи з історичними матеріалами з новітніми технологічними рішеннями, що робить її більш гнучкою, відкритою та адаптивною. Діяльність Чернігівського обласного пошукового науково-редакційного центру є важливою складовою цього процесу, адже демонструє, як на локальному рівні може бути реалізована державна політика пам'яті, трансформована відповідно до сучасних викликів і потреб суспільства. Таким

чином, поєднання наукового підходу, інноваційних технологій, відкритості до співпраці та активної взаємодії з громадою стає ключовим чинником у розвитку меморативних практик та збереженні культурної спадщини України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ТА ДЖЕРЕЛ

1. Бадяк В. Нормативно-правова охорона культурної спадщини // Вісник Львівської національної академії мистецтв. 2016. Вип. 28. С. 331 – 348.
2. Біла книга. Культурна спадщина та цифрові технології. URL: <https://reherit.org.ua/wp-content/uploads/2021/11/Bila-knyga-3-Kulturna-spadshhyna-ta-tsyfrovi-tehnologii-.pdf>
3. Бедріна Н. С. Віртуальні музеї та трансформація культурного досвіду: між збереженням, медіацією та інтерпретацією. Культура України. 2025. № 90. С. 36 – 42.
4. Богукалець С., Потапенко О. Бахмач – 1918 р.: Проблеми меморіалізації. Меморіалізація: від наукових засад до світових практик: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 22 листопада 2024 р.). Київ, 2024. С. 133 – 136.
5. Barkova O., Kulchytskyi I. Європейський та український досвід використання цифрових технологій у сфері культури. Цифрова платформа: інформаційні технології в соціокультурній сфері. 2019. № 2. С. 193 – 223.
6. Вовчанська О.М., Іванова Л.О. QR-код як інструмент цифрового маркетингу в туристичному бізнесі. Матеріали II. Міжнародна науково-практична конференція «Сталий розвиток туризму на засадах партнерства: освіта, наука, практика» (м. Львів, 27 – 29 жовтня 2021 р.) Львів: ЛТЕУ, 2021. С. 128 – 133.
7. Волинець В. Новий зміст і потенціал віртуального музею. Цифрова платформа: інформаційні технології в соціокультурній сфері, 3(2). С. 122 – 133.
8. «Гейміфікація: історичні квести, настільні ігри, онлайн-симуляції» URL: <https://vseosvita.ua/library/heimifikatsiia-istorychni-kvesty-nastilni-ihry-onlain-symuliatsii-1041513.html>
9. Гурова І. Учасницький музей у популярній культурі: українська та світова практика. Українські культурологічні студії. 2025. № 1 (16). С. 74 – 79.

10. Губіна М. Ленінопад: як це було. URL: <https://sensormedia.com.ua/culture/leninopad-iaak-tse-bulo/>
11. Денисенко Г. «Три де-» (декомунізація), дерадянізація (деколонізація), дерусифікація) в публічному просторі України // *Ucraina Magna*. Київ, 2024. Vol. VI. С. 81 – 101.
12. Закон України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/317-19#Text>
13. Закон України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2834-20#Text>
14. Закон України «Про охорону культурної спадщини». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14#Text>
15. Закон України «Про правовий статус та вшанування пам'яті борців за незалежність України у XX столітті». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/314-19#Text>
16. Закон України «Про увічнення перемоги над нацизмом у Другій світовій війні 1939-1945 років». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/315-19#Text>
17. Звід пам'яток історії та культури України. Чернігівська область. URL: <http://resource.history.org.ua/item/0014868>
18. Інституційні та правові проблеми збереження культурної спадщини. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/gumanitarniy-rozvitok/instituciyni-ta-pravovi-problemi-zberezhennya-kulturnoi>
19. Інтерактивна карта «Місця пам'яті Української революції 1917–1921 років» (Чернігівська область). URL: <http://unr.memory.gov.ua/>
20. КЗ «Чернігівський обласний пошуковий науково-редакційний центр». Facebook-сторінка. URL: <https://www.facebook.com/kz.opnrc/>

21. Конвенція про охорону нематеріальної культурної спадщини: Конвенція ЮНЕСКО від 17.10.2003 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_d69#Text
22. Крижева Т. Майже 42 мільйони гривень збитків: як постраждали бібліотеки на Чернігівщині від російського вторгнення. URL: <https://suspilne.media/chernihiv/287238-majze-42-miljoni-griven-zbitkiv-ak-postrazdali-biblioteki-na-cernigivsini-vid-rosijskogo-vtorgnenna/>
23. Кузнецова Л., Кушнар'ов І. Віртуальні музеї України як засоби збереження історичної пам'яті в умовах війни. Питання культурології. 2024. № 43. С. 142 – 155.
24. Культура та креативні індустрії в Україні: стійкість, відновлення, інтеграція з ЄС Підсумковий звіт. Червень 2024 року URL: <https://www.cultureinexternalrelations.eu/wp-grantcontent/uploads/2024/07/DGEAC-CRP-UA-Report-July-2024-UA.pdf>
25. Культурна спадщина України. Правові засади збереження, відтворення та охорони культурно-історичного середовища: зб. офіц. док. – К. : Істина, 2002. – 336 с.
26. Маньковська Р. Нерухома історико-культурна спадщина України: актуальні проблеми у викликах воєнного часу. *Ucraina Magna*. К., 2024. Vol. VI. С. 174 – 190.
27. Матузко О. Інклюзія як ключовий елемент розробки інноваційної стратегії розвитку закладів культури. Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. 2025. № 3. С. 77 – 81.
28. Пархоменко А., Сумятін С. Впливи цифрових інформаційних технологій на трансформації в культурній сфері. *Fine Art and Culture Studies*, № 1. С. 377 – 386.
29. Pesenti M. Культурне відродження та соціальна трансформація України. Роль культури та мистецтва у зміцненні стійкості постмайданної України. URL: <https://www.chathamhouse.org/sites/default/files/2021-02/2020-11-16-cultural-policy-and-social-transformation-in-Ukraine-pesenti-ukranian.pdf>

30. Подоляк І. Культурні інституції не були готові до початку вторгнення. Що далі? <https://localhistory.org.ua/texts/interviu/ne-maie-buti-mistsia-dlia-neviznachenosti-ni-u-derzhavi-ni-u-zrilo-yi-osobistosti-irina-podoliak/>
31. Політика пам'яті під час війни. Ukraïner. URL: <https://www.ukrainer.net/pamiat-pid-chas-viyny/>
32. Потапенко Олена. Роль усних свідчень у комеморативних практиках. Війна, наука та емоції (не)проговорене. Збірник матеріалів Міжнародного воркшопу (м. Чернігів, 21 – 22 лютого лютого 2024 р.) / ред. С. Маховська. Київ: ТОВ «Юрка Любченка», 2024. С. 55 – 60.
33. Потапенко О.М. Михайло Могилянський. Листування з Наталією Полонською-Василенко 1929–1941 / упорядкування та передмова Вікторії Сергієнко. Харків: ТОВ «Видавництво „Права людини“», 2023, 496 с. фотоіл. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. 2024. С. 200 – 203. URL: <https://periodicals.karazin.ua/uahistory/article/view/23631/21658>
34. Потапенко О., Савченко А. Зінаїда Мірна – (не) відома громадська діячка з Городні. Новини Городнянщини. 2024. 5 вересня. С. 3.
35. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення процедури реабілітації жертв репресій комуністичного тоталітарного режиму 1917–1991 років: Закон України від 13.03.2018 № 2325-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2325-19#Text>
36. Про засади державної політики національної пам'яті Українського народу: Закон України від 21.08.2025 № 4579-IX // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4579-20#Text>
37. Про охорону культурної спадщини: стаття 1. URL: https://protocol.ua/ua/pro_ohoronu_kulturnoi_spadshchini_stattya_1

38. Совгира Т.І. Принципи використання цифрових технологій у культурно-мистецькій практиці. Культура і сучасність: альманах. № 1. Київ: ІДЕЯ ПРИНТ, 2020. С. 39 – 42
39. Тормахова А. Цифрова трансформація сучасних українських виставково-експозиційних практик. Українські культурологічні студії. 2025. № 1 (16). С. 67 – 72.
40. Тринадцять тисяч історичних документів згоріли під час пожежі у будівлі архівного підрозділу СБУ в Чернігові. URL: <https://suspilne.media/chernihiv/388016-13-tisac-istoricnih-dokumentiv-zgorili-pid-cas-pozezi-u-budivli-arhivnogo-pidrozdilu-sbu-v-cernigovi/>
41. «Реабілітовані історією» (Чернігівська область). URL: <https://www.reabit.org.ua/books/cn/>
42. Український інститут національної пам'яті – офіційний веб-сайт. URL: <https://uinp.gov.ua/>
43. Український інститут національної пам'яті. «Про Інститут» – Правові засади діяльності. URL: <https://uinp.gov.ua/pro-instytut/pravovi-zasady-diyalnosti>
44. Цифрова доступність в публічному управлінні музеями URL: <https://journals.dut.edu.ua/index.php/public/article/view/3167/3049>
45. Цифрова трансформація музеїв як інноваційний метод збереження та популяризації культурної спадщини України в контексті світових тенденцій. Мистецтво в культурі сучасності: теорія та практика навчання. (2025). № 1 (5). С. 85 – 92.
46. Цифрові ресурси наукових бібліотек в умовах війни: науковий реферативний огляд / відп. ред. С. С. Гарагуля; кол. авторів. Київ, 2024. 259 с.
47. Хіміч Я. Актуалізація питання формування інформаційної культури у воєнний період. Сучасний культурно-мистецький простір: креативні та інформаційно-комунікативні трансформації Матеріали Всеукраїнської

- науково-практичної конференції Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв 21 – 22 червня 2022 року. Київ, 2022. С. 186.
48. Швець М. Інклюзія в культурі: європейські підходи та їх імплементація в Україні. 2025. June 27. Amsterdam, The Netherlands Collection of scientific papers «SCIENTIA». С. 163 – 165.
 49. Шуст В. Цифровізація в сфері культури, виклики та можливості реалізації державної політики в умовах технологічних трансформацій. Наукові інновації та передові технології. 2025. № 4 (44). С. 469 – 480.
 50. Як громадським і культурним центрам бути інклюзивними. URL: <https://cedos.org.ua/events/yak-gromadskym-i-kulturnym-czentram-buty-inklyuzyvnymy/>
 51. Як AR-технології роблять культурну спадщину ближчою до людей URL: <https://reherit.org.ua/yak-ar-tehnologiyi-roblyat-kulturnu-spadshhynu-blyzhchoyu-do-lyudej/>
 52. Як залучити гранти для розвитку громад: поради старостам URL: <https://uccr.org.ua/news/iak-zaluchyty-hranty-dlia-rozvytku-hromad-porady-starostam/>
 53. Ioannis Drivas, Eftichia Vraimaki. Evaluating and Enhancing Museum Websites: Unlocking Insights for Accessibility, Usability, SEO, and Speed. Metrics URL: https://www.mdpi.com/3042-5042/2/1/1?utm_source=chatgpt.com
 54. «House of Europe» – про нас. URL: <https://houseofeurope.org.ua/about-us>
 55. Nikolaou Polina Museums and the Post-Digital: Revisiting Challenges in the Digital Transformation of Museums URL: https://www.mdpi.com/2571-9408/7/3/84?utm_source=chatgpt.com
 56. Nor, Romiza, Razak, Muhammad Interactive Design in Enhancing User Experience in Museum. Journal of Computing Research and Innovation. 2021. Vol. 6. P. 86 – 91.
 57. UNESCO. Protection and management of tangible cultural heritage. URL: <https://www.unesco.org/en/patrimonio-cultural-material>

ДОДАТКИ

Додаток А

СТАТУТ

КОМУНАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

«ЧЕРНІГІВСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ПОШУКОВИЙ НАУКОВО-
РЕДАКЦІЙНИЙ ЦЕНТР» ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

(НОВА РЕДАКЦІЯ)

м. Чернігів

2017 рік

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «ЧЕРНІГІВСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ПОШУКОВИЙ НАУКОВО-РЕДАКЦІЙНИЙ ЦЕНТР» ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ (надалі — ЗАКЛАД) є об'єктом спільної власності територіальних громад сіл, селищ, міст Чернігівської області, створений відповідно до рішення Чернігівської обласної ради від 22 грудня 2005 року «Про створення комунального закладу «Пошукове агентство по створенню науково-документальних серіалів «Книга Пам'яті» та «Реабілітовані історією» Чернігівської обласної ради, перейменований рішенням Чернігівської обласної ради від 29 вересня 2016 року №25-6/ВП «Про перейменування комунального закладу «Пошукове агентство по створенню науково-документальних серіалів «Книга Пам'яті» та «Реабілітовані історією» Чернігівської обласної ради».

ЗАКЛАД є правонаступником комунального закладу «Науково-методичний центр з випуску Чернігівського тому енциклопедичного видання «Звід пам'яток історії та культури України» Чернігівської обласної ради, юридичну особу якого припинено рішенням Чернігівської обласної ради від 20 липня 2016 року № 53-5Л/П «Про реорганізацію комунального закладу «Науково-методичний центр з випуску Чернігівського тому енциклопедичного видання «Звід пам'яток історії та культури України» Чернігівської обласної ради шляхом приєднання до комунального закладу «Пошукове агентство по створенню науково-документальних серіалів «Книга Пам'яті» та «Реабілітовані історією» Чернігівської обласної ради.

1.2. Засновником ЗАКЛАДУ є Чернігівська обласна рада (надалі - Засновник).

1.3. ЗАКЛАД перебуває, відповідно до делегованих Засновником повноважень, в управлінні Чернігівської обласної державної адміністрації та безпосередньо підпорядковується Департаменту інформаційної діяльності та

комунікацій з громадськістю Чернігівської обласної державної адміністрації (надалі — Орган управління).

1.4. Повне найменування ЗАКЛАДУ: КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «ЧЕРНІГІВСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ПОШУКОВИЙ НАУКОВО-РЕДАКЦІЙНИЙ ЦЕНТР» ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ.

Скорочене найменування ЗАКЛАДУ: «НАУКОВО-РЕДАКЦІЙНИЙ ЦЕНТР»

1.5. ЗАКЛАД у своїй діяльності керується Конституцією та законами України, актами Президента і Кабінету Міністрів України, актами місцевих органів виконавчої влади, рішеннями Засновника та цим Статутом.

1.6. Юридична адреса — 14000, Чернігівська область, місто Чернігів, проспект Миру, 14.

2. МЕТА ТА НАПРЯМКИ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДУ

2.1. Метою створення ЗАКЛАДУ є підготовка до видання суспільно значущих проектів:

- чергових томів Чернігівського обласного історико-меморіального серіалу «Книга Пам'яті України»;
- Чернігівської обласної науково-документальної серії книг «Реабілітовані історією»;
- Чернігівського тому енциклопедичного видання «Звід пам'яток історії та культури України»;
- інших науково-довідкових і науково-популярних видань, збірників статей.

2.2. Основними напрямками діяльності ЗАКЛАДУ є:

- реалізація державної політики України у сферах відновлення та

збереження національної пам'яті українського народу, популяризації історії України, її видатних особистостей, а також вивчення, охорони та використання пам'яток історії та культури шляхом пошуку, узагальнення та систематизації інформації про історико-культурну спадщину, детального наукового опису її нерухомих пам'яток, які мають історичну, наукову або мистецьку цінність;

— увічнення пам'яті учасників українського визвольного руху, Української революції 1917-1921 років, Другої і Першої світових воєн, осіб, які брали участь у захисті незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України, в антитерористичних операціях, жертв політичних репресій та інших соціальних катастроф; вшанування пам'яті ліквідаторів наслідків аварії на ЧАЕС;

— дослідження актуальних проблем історії Чернігівщини та формування комплексу цінного довідкового матеріалу про її історико-культурну спадщину;

— організація і проведення практичної роботи з пошуку та уточнення імен загиблих у роки Другої і Першої світових воєн та в інших військових конфліктах, антитерористичних операціях, жертв політичних репресій, складання та систематизування відповідних облікових карток та списків;

— співпраця у виявленні та опрацюванні документів, матеріалів з центральними та місцевими державними, галузевими архівами, музеями України та країн зарубіжжя;

— співпраця з військовими комісаріатами по уточненню імен загиблих у роки Другої світової війни, під час антитерористичних операцій і даних про них; родичами загиблих у роки Другої світової війни, під час антитерористичних операцій, тощо;

- створення та оновлення обласного електронного банку даних про загиблих у роки Другої світової війни, загиблих під час антитерористичних операцій та жертв політичних репресій на основі виявлених матеріалів;
- обстеження стану вже відомих і виявлення нових пам'яток історії та культури на території Чернігівської області, здійснення їх фотофіксації;
- запровадження у науковий обіг матеріалів про пам'ятки історії та культури Чернігівської області;
- проведення археографічних експедицій, упорядкування і використання зібраних матеріалів;
- залучення для участі у реалізації суспільно значущих проектів науковців, спеціалістів-дослідників та інших спеціалістів, спрямування їх практичної роботи на підготовку статей і довідок, надання їм методичної допомоги;
- написання, систематизація та комплектація текстів статей, нарисів до окремих розділів видань;
- підготовка до друку, зокрема, рецензування та редагування рукописів видань, організація їх доопрацювання;
- виготовлення ілюстративних матеріалів (фотографій, картосхем, планів, тощо);
- формування довідкових матеріалів до видань (іменного, географічного, постатейного покажчиків, тощо);
- наукова та методична співпраця з Головною редколегією науково-документальної серії книг «Реабілітовані історією», Головною редколегією пошуково-видавничого агентства «Книга Пам'яті України», Головною редакційною колегією «Зводу пам'яток історії та культури України», іншими

науковими установами, громадськими організаціями України та зарубіжжя у встановленому чинним законодавством порядку.

3. ЮРИДИЧНИЙ СТАТУС ЗАКЛАДУ

3.1. ЗАКЛАД є юридичною особою. Права і обов'язки юридичної особи ЗАКЛАД набуває з дня його державної реєстрації, яка здійснюється відповідно до вимог чинного законодавства.

3.2. Заклад є унітарним, неприбутковим та здійснює свою діяльність в рамках чинного законодавства України, відповідно рішень Засновника, Органу управління та цього Статуту, для досягнення мети та завдань, визначених Статутом, без мети отримання прибутку.

3.3. ЗАКЛАД має самостійний баланс, рахунки в установах банків, штамп, бланки і печатку зі своїм найменуванням та гербову печатку.

3.4. ЗАКЛАД несе відповідальність за своїми зобов'язаннями в межах коштів, що перебувають у його розпорядженні, згідно з чинним законодавством України. ЗАКЛАД, не несе відповідальності за зобов'язаннями Засновника та Органу управління. Засновник та Орган управління не несуть відповідальності за зобов'язаннями ЗАКЛАДУ.

3.5. ЗАКЛАД має право, у порядку, встановленому законодавством, укладати угоди, набувати майнові та особисті немайнові права, нести обов'язки, бути позивачем і відповідачем у суді загальної юрисдикції, спеціалізованих судах.

4. МАЙНО ЗАКЛАДУ

4.1. Майно ЗАКЛАДУ складають основні фонди, оборотні кошти та засоби, а також інші цінності, вартість яких відображається у самостійному балансі ЗАКЛАДУ.

4.2. Майно ЗАКЛАДУ є спільною власністю територіальних громад сіл, селищ, міст Чернігівської області і закріплюється за ним на праві оперативного

управління. Реалізуючи право оперативного управління ЗАКЛАД володіє, користується і розпоряджається майном, закріпленим за ним Засновником (уповноваженим ним органом) для здійснення некомерційної господарської діяльності з обмеженням правомочності розпорядження щодо окремих видів майна відповідно до чинного законодавства, рішень Засновника та цього Статуту.

4.3. Засновник безпосередньо або через уповноважений ним орган (управління комунального майна Чернігівської обласної ради) здійснює контроль за ефективним використанням та збереженням закріпленого за ЗАКЛАДОМ майна і має право вилучати у ЗАКЛАДА майно, яке не використовується або використовується ним не за призначенням.

4.4. Джерелами формування майна ЗАКЛАДУ є:

- кошти обласного бюджету;
- благодійні внески та дарунки фізичних та юридичних осіб;
- майно, передане ЗАКЛАДУ в оперативне управління;
- інше майно, набуте на підставах, не заборонених чинним законодавством та цим Статутом.

4.5. Відчуження, списання, передача в оренду майна, що належить до основних фондів ЗАКЛАДУ, здійснюються в порядку, встановленому чинним законодавством України та рішеннями Засновника.

4.6. ЗАКЛАД не має права без згоди Засновника передавати належне йому майно в позичку чи позику.

4.7. Директор ЗАКЛАДУ несе персональну відповідальність за невжиття заходів щодо збереження закріпленого за ЗАКЛАДОМ майна, а також за порушення вимог, встановлених пунктами 4.2, 4.5, 4.6 цього Статуту.

4.8. Збитки, завдані ЗАКЛАДУ у результаті порушення його майнових прав громадянами, юридичними особами, державними органами чи органами місцевого самоврядування, відшкодовуються ЗАКЛАДУ у порядку, визначеному чинним законодавством.

5. ПРАВА ЗАКЛАДУ

5.1. ЗАКЛАД має право:

- самостійно організовувати свою діяльність щодо забезпечення напрямків діяльності ЗАКЛАДУ;
- готувати та розповсюджувати інформацію щодо діяльності ЗАКЛАДУ;
- організовувати та брати участь у виставках, конференціях, практикумах, семінарах, читаннях, тощо;
- здійснювати господарську діяльність з метою реалізації напрямків діяльності ЗАКЛАДУ в межах, встановлених чинним законодавством та Статутом ЗАКЛАДУ;
- виготовляти макети суспільно значущих проектів та передавати їх до видавництва суб'єктам видавничої справи, внесеним до Державного реєстру України видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції з метою їх подальшої публікації відповідно до укладених договорів;
- безоплатно передавати свої видання організаціям, установам, закладам державної або комунальної форми власності відповідно до нормативних документів, затвердженим Засновником та згідно чинного законодавства;
- придбавати основні засоби, господарські матеріали та інше майно, яке використовується в роботі ЗАКЛАДУ, у порядку, встановленому чинним законодавством.

6. ОБОВ'ЯЗКИ ЗАКЛАДУ

6.1. ЗАКЛАД:

- забезпечує виконання завдань покладених на ЗАКЛАД;
- забезпечує цільове використання закріпленого за ним майна та виділених коштів;
- забезпечує своєчасну сплату податків та інших загальнообов'язкових платежів згідно з чинним законодавством;
- здійснює поточний і капітальний ремонт основних фондів, забезпечує своєчасне введення в дію придбаного обладнання;
- створює належні умови для продуктивної праці, забезпечує дотримання законодавства про працю, норм та правил охорони праці, техніки безпеки, соціального страхування;
- здійснює заходи щодо вдосконалення організації оплати праці працівників, забезпечує економне і раціональне використання фонду заробітної плати і своєчасні розрахунки з працівниками ЗАКЛАДУ;
- забезпечує виконання рішень Засновника і Органу управління;
- подає на затвердження Органу управління щорічні плани роботи та звітує перед ним про їх виконання; надає фінансову та іншу звітність у передбачені чинним законодавством строки.

6.2. У разі, якщо це передбачено умовами окремих проектів, рукописи видань, підготовлених у рамках пошуково-видавничих проектів, подаються на затвердження головних редакційних колегій. Рукописи видань, підготовлених у рамках пошуково-видавничих проектів також виносяться на розгляд обласної редакційної колегії «Реабілітовані історією. Чернігівська область», Чернігівської обласної редакційної колегії по підготовці «Книги Пам'яті», обласної редакційної колегії Чернігівського тому енциклопедичного видання «Звід пам'яток історії та культури України» та робочої групи з випуску

Чернігівського тому енциклопедичного видання «Звід пам'яток історії та культури України».

7. УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДОМ

7.1. До виключних повноважень Засновника ЗАКЛАДУ належать:

- прийняття рішення про ліквідацію або реорганізацію (злиття, приєднання, перетворення, поділ) ЗАКЛАДУ;
- призначення та звільнення директора ЗАКЛАДУ, накладення на нього дисциплінарних стягнень;
- прийняття рішення про закріплення нерухомого майна за ЗАКЛАДОМ та вилучення такого майна;
- інші повноваження, передбачені законодавством та рішеннями Засновника.

7.2. До повноважень Органу управління ЗАКЛАДУ належать:

- затвердження організаційної структури, штатного розпису та кошторису ЗАКЛАДУ;
- погодження Статуту ЗАКЛАДУ та змін до нього;
- здійснення контролю за фінансово-господарською діяльністю ЗАКЛАДУ;
- здійснення контролю за виконанням покладених на ЗАКЛАД завдань та дотриманням ЗАКЛАДОМ Статутних вимог;
- погодження директору щорічної оплачуваної відпустки та інших видів відпусток згідно з чинним законодавством;
- погодження питань призначення, звільнення працівників ЗАКЛАДУ, їх заохочення (в тому числі преміювання) та притягнення до дисциплінарної відповідальності;

— погодження договорів, які укладаються ЗАКЛАДОМ.

Орган управління здійснює інші повноваження щодо управління ЗАКЛАДОМ, які передбачені чинним законодавством України та рішеннями Засновника.

7.3. ЗАКЛАД очолює директор, який призначається на посаду та звільняється з посади Засновником. Директора ЗАКЛАДУ може бути звільнено з посади на підставах, передбачених Кодексом законів про працю України.

7.4. На посаду директора ЗАКЛАДУ призначається особа, яка має повну вищу освіту або вищу освіту в гуманітарній сфері, або науковий ступінь та стаж роботи не менш як три роки у зазначеній сфері.

7.5. Директор ЗАКЛАДУ самостійно вирішує питання діяльності ЗАКЛАДУ за винятком тих, що віднесені Статутом до компетенції Засновника, Органу управління та інших органів.

7.6. Директор ЗАКЛАДУ:

— підзвітний і підконтрольний Засновнику та Органу управління;

— подає на затвердження Органу управління організаційну структуру, штатний розпис та кошторис ЗАКЛАДУ;

— призначає на посаду та звільняє з посади працівників ЗАКЛАДУ за погодженням Органу управління;

— несе повну відповідальність за досягнення мети створення ЗАКЛАДУ, стан та діяльність ЗАКЛАДУ, за дотримання Статутних вимог;

— діє без довіреності від імені ЗАКЛАДУ, представляє його в органах державної влади та їх структурних підрозділах, на всіх підприємствах, в установах, організаціях, закладах;

- розпоряджається коштами та майном ЗАКЛАДУ відповідно до чинного законодавства та цього Статуту;
- видає накази в межах своєї компетенції, організовує, контролює їх виконання;
- укладає договори за погодженням Органу управління;
- видає довіреності, відкриває в установах банків розрахунковий та інші рахунки;
- несе відповідальність за організацію податкового, бухгалтерського, оперативного обліку та забезпечення фіксування фактів здійснення всіх господарських операцій;
- забезпечує умови праці працівникам ЗАКЛАДУ, необхідні для виконання робіт, передбачені законодавством про працю, колективним договором і угодою сторін за наявності;
- встановлює працівникам конкретні розміри посадових окладів, премій, надбавок і доплат у розмірах і на умовах, визначених чинним законодавством, у межах фонду оплати праці за погодженням Органу управління;
- забезпечує ефективне використання та несе персональну відповідальність за збереження майна, закріпленого за ЗАКЛАДОМ;
- виконує інші дії, передбачені чинним законодавством.

7.7. На час відсутності Директора ЗАКЛАДУ його обов'язки виконує заступник директора, завідуючий відділом по підготовці «Книги Пам'яті».

7.8. Право укладання колективного договору від імені адміністрації ЗАКЛАДУ надається Директору ЗАКЛАДУ.

8. ТРУДОВИЙ КОЛЕКТИВ ЗАКЛАДУ

8.1. Трудовий колектив ЗАКЛАДУ складають громадяни, які своєю працею беруть участь в його діяльності.

8.2. Основною формою здійснення управлінських повноважень трудового колективу є загальні збори, які скликаються при необхідності, але не рідше ніж раз на рік, та можуть передавати свої повноваження представнику трудового колективу.

8.3. Загальні збори трудового колективу розглядають виробничі, трудові та соціально-економічні питання розвитку колективу. За рішенням трудового колективу, з метою регулювання виробничих, трудових і соціально-економічних відносин і узгодження інтересів працівників та адміністрації між ними може укладатися колективний договір.

8.4. Трудові відносини працівників та адміністрації ЗАКЛАДУ регламентуються організаційно-розпорядчими документами (посадовими інструкціями, положеннями про структурні підрозділи, правилами внутрішнього трудового розпорядку роботи, колективним договором за наявності).

9. ГОСПОДАРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ЗАКЛАДУ

9.1. Основним показником діяльності ЗАКЛАДУ є забезпечення досягнення мети його створення.

9.2. Утримання ЗАКЛАДУ здійснюється за рахунок коштів обласного бюджету та інших коштів, передбачених цим Статутом та чинним законодавством.

9.3. Додатковими джерелами фінансування можуть бути благодійні (добровільні) внески, гранти та дарунки фізичних та юридичних осіб, кошти від підприємств, організацій та від інших бюджетних установ. Отримання,

використання та облік зазначених джерел фінансування здійснюється відповідно до норм чинного законодавства.

9.4. Доходи ЗАКЛАДУ використовуються виключно для фінансування видатків на його утримання, реалізацію мети та напрямків діяльності, визначених цим Статутом.

9.5. ЗАКЛАДУ забороняється розподіляти отримані доходи або їх частини серед Засновника, працівників ЗАКЛАДУ (крім оплати їх праці, нарахування єдиного соціального внеску), членів Органу управління та інших пов'язаних з ними осіб.

9.6. Відносини ЗАКЛАДУ з іншими підприємствами, організаціями і громадянами в усіх сферах виробничої діяльності здійснюється на підставі договорів.

10. ЛІКВІДАЦІЯ ТА РЕОРГАНІЗАЦІЯ ЗАКЛАДУ

10.1. Ліквідація або реорганізація ЗАКЛАДУ здійснюється за рішенням Засновника або суду в порядку, передбаченому чинним законодавством України.

10.2. Ліквідація ЗАКЛАДУ за рішенням Засновника здійснюється ліквідаційною комісією, яка утворюється Засновником. До складу ліквідаційної комісії входять представники Засновника, Органу управління та ЗАКЛАДУ. Порядок і строки проведення ліквідації, а також строк для заяви претензій кредиторам визначаються Засновником.

10.3. При ліквідації або реорганізації ЗАКЛАДУ працівникам, які звільняються, гарантується дотримання їх прав та інтересів відповідно до трудового законодавства України.

10.4. У разі припинення ЗАКЛАДУ (у результаті його ліквідації, злиття, поділу, приєднання або перетворення) його активи за рішенням Засновника

передаються одній або кільком неприбутковим установам, організаціям, закладам відповідного виду або зараховуються до доходу бюджету Чернігівської області.

11. ПОРЯДОК ВНЕСЕННЯ ЗМІН І ДОПОВНЕНЬ ДО СТАТУТУ

11.1. Зміни і доповнення до цього Статуту вносяться за погодженням з Органом управління, затверджуються управлінням комунального майна Чернігівської обласної ради та реєструються в установленому законодавством порядку та набувають юридичної сили з моменту їх державної реєстрації.

ЗАЯВКА¹
на участь ЧОП НРЦ у грантовій програмі «House of Europe»
(грантовий сезон 2024 – 2025 рр).

Назва організації англійською та українською мовами	
Назва проєкту (коротко)	Оцифрування архіву статей про пам'ятки історії та культури Чернігівської області енциклопедичного видання «Звід пам'яток історії та культури України»
Локація проєкту (Країна/країни та місто/міста)	Україна, Чернігівська область, місто Чернігів
Тривалість проєкту (очікувана дата початку та завершення проєкту)	7 місяців
Загальний бюджет проєкту (USD)	\$
Запит на фінансування від GMF (USD)	\$
Пріоритетний напрям програми (будь ласка, оберіть один)	☐ 1. Негайна підтримка та безпосередня безпека; ☐ 2. Підтримка медіа; ☒ 3. Цифрова та фізична безпека, розвиток організаційної спроможності; ☐ 4. Реінтеграція звільнених територій; ☒ 5. Підтримка ініціатив щодо післявоєнної освіти та залучення молодіжних організацій; ☐ 6. Стійкість та відновлення

1. ОРГАНІЗАЦІЯ

Місія. Якою є місія вашої організації? Наприклад, якби вас попросили описати, чому існує ваша організація, що б ви відповіли?

Метою створення Закладу є підготовка до видання суспільно Чернігівських обласних значущих проєктів: томів історико-меморіального серіалу «Книга Пам'яті України»; науково-документальної серії книг «Реабілітовані історією»; тому енциклопедичного видання «Звід пам'яток історії та культури України»; інших видань.

Напрямки діяльності: реалізація державної політики у сферах відновлення та збереження національної пам'яті українського народу, популяризації історії України, її видатних особистостей, а також вивчення, охорони та використання пам'яток історії та культури шляхом пошуку, узагальнення та систематизації інформації про історико-культурну спадщину, детального наукового опису її нерухомих пам'яток, які мають історичну, наукову або мистецьку цінність; увічнення пам'яті учасників Української революції 1917-1921 років, Другої і Першої світових воєн, осіб, які брали участь у захисті незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України, в антитерористичних операціях, жертв політичних репресій та інших соціальних катастроф; вшанування пам'яті ліквідаторів

¹ Примітка: Текст грантової заявки подано без кошторисних обрахунків.

наслідків аварії на ЧАЕС; дослідження актуальних проблем історії Чернігівщини та формування комплексу цінного довідкового матеріалу про її історико-культурну спадщину; організація і проведення практичної роботи з пошуку та уточнення імен загиблих у роки Другої і Першої світових воєн та в інших військових конфліктах, антитерористичних операціях, жертв політичних репресій, складання та систематизування відповідних облікових карток та списків; співпраця з архівами, музеями України та країн зарубіжжя; також військовими комісаріатами по уточненню імен загиблих у роки Другої світової війни, під час антитерористичних операцій і даних про них; створення та оновлення обласного електронного банків даних, загиблих під час антитерористичних операцій та жертв політичних репресій на основі виявлених матеріалів; обстеження стану вже відомих і виявлення нових пам'яток історії та культури на території Чернігівської області, здійснення їх фотофіксації; запровадження у науковий обіг матеріалів про пам'ятки історії та культури Чернігівської області; проведення археографічних експедицій, залучення для участі у реалізації суспільно значущих проєктів науковців.		
Опишіть у кількох рядках свій досвід реалізації схожих проєктів.		
Організація <i>Якщо ви переїхали, вкажіть, будь ласка, звідки та куди (міста):</i> Код ЄДРПОУ: Країна реєстрації: Рік реєстрації: Юридична адреса: Повна поштова та фізична адреса (якщо різні): Телефон: Вебсайт: Соціальні мережі:	Уповноважений представник організації Ім'я: Посада: Телефон: Мобільний: Електронна адреса:	
Інші члени команди проєкту (імена, посади, електронна адреса):	Проєктний менеджер Ім'я: Посада: Телефон: Мобільний: Електронна адреса:	
Чи отримували ви раніше грант від German Marshall Fund of the United States?	Так, дата і сума: ((Місяць/День/Рік: \$)	НІ
Чи має ваша організація політику щодо конфлікту інтересів у письмовій формі? Якщо так, додайте її до електронного листа	ТАК	НІ
Чи проходила Ваша організація аудит впродовж останніх 24 місяців? Якщо так, додайте, будь ласка, останній звіт до заявки, якщо доступний.	ТАК	<u>НІ</u>

Чи використовує ваша організація спеціалізоване програмне забезпечення для ведення бухгалтерського обліку?	ТАК	НІ
Чи отримує ваша організація кваліфіковані бухгалтерські послуги?	ТАК	НІ
Чи є у вашої організації закупівельна політика? Якщо так, додайте її до електронного листа.	ТАК	НІ

ПАРТНЕРСТВА. Якщо ви реалізуєте цей проєкт у партнерстві з іншими організаціями/установами, будь ласка, зазначте: назву організації, країну, контактну особу, мобільний телефон, електронну пошту. Опишіть роль партнерської організації в проєкті та вкажіть, чи є це партнерство формальним чи неформальним. Будь ласка, також вкажіть, чи співпрацюєте ви з цими партнерами та/чи донорами над реалізацією проєкту, запропонованого в цій заявці.

Інформація про організацію	Контактна особа	Роль партнерської організації у реалізації проєкту ²	Тип партнерства (формальне/неформальне)
Повна назва: Комунальний заклад «Чернігівський обласний пошуковий науково-редакційний центр» Чернігівської обласної ради Адреса: Україна, Чернігівська область, м. Чернігів Телефон: 0931927250 Вебсайт/соціальні мережі: https://www.facebook.com/kz.opnrc?locale=uk_UA	Ім'я: Олена Потапенко Посада: директор Телефон: 0931927250 Мобільний: 0931927250 Електронна адреса: memory_book@ukr.net	Реалізація основних заходів, передбачених проєктом	формальне
<видалити/додати за потреби>			

Фінансування. Якими були загальні доходи та витрати вашої організації у попередньому фінансовому році?

Загальний дохід у попередньому фінансовому році:	
Загальні витрати за попередній фінансовий рік:	

2. ОПИС ПРОЄКТУ

ОГЛЯД ПРОЄКТУ

Передісторія та актуальність. Яку проблему/питання вирішуватиме ваш проєкт? На кого і яким чином впливають ці проблеми?

Які подібні ініціативи/проєкти існують або відсутні (наприклад, очолювані державною та/чи місцевою владою, іншими НГО чи ЗМІ). У чому відмінність вашого проєкту?

(Від половини до однієї сторінки)

Організація є єдиним реалізатором державної програми з вивчення та дослідження пам'яток для енциклопедичного видання «Звід пам'яток історії та культури України» у Чернігівській області. Основною метою енциклопедичного видання є поширення інформації про культурну спадщину регіону, обстеження пам'яток історії та культури, їхня фотофіксація, опис, та підготовка до друку текстів статей. Результатом роботи є випуск окремих книг, присвячених культурній спадщині, наразі опубліковані випуски, присвячені пам'яткам Бахмацького, Бобровицького, Варвинського, Чернігівського, Талалаївського, Срібнянського районів. Посилання: випуски проєкту «Звід пам'яток історії та культури» на сайті Інституту історії України:
--

² Будь ласка, вкажіть номер заходів, у яких безпосередньо партнер бере участь.

<http://surl.li/kleecom>
<http://surl.li/tuxykh>
<http://surl.li/tuxykh>
<http://surl.li/zuxslo>

Мета проєкту (будь ласка, почніть з «підтримати/допомогти/надати/інформувати» тощо)

Основна ідея проєкту полягає у збереженні зібраних матеріалів (статей, ілюстративних матеріалів, у тому числі, зображень на паперових носіях та фотоплівці (слайди) у цифровому вигляді для подальшого використання у роботі над проєктом та для можливості дистанційної роботи зацікавлених осіб з результатами оцифрування. Колекція, яку плановано оцифрувати, дійсно є унікальною, оскільки існує лише в одному екземплярі, і є результатом понад 40-річних досліджень наукового колективу об'єктів культурної спадщини Чернігівської області. Над втіленням проєкту у різний час працювали науковці провідних установ – археологи, архітектори, мистецтвознавці, історики-краєзнавці, автори ілюстративних матеріалів. Зібрана колекція демонструє еволюцію пам'яткоохоронної справи у розрізі значного хронологічного періоду, демонструє зміну парадигми історичних досліджень на перетині 80-х – 90-х рр., формування української історичної науки після здобуття незалежності та осучаснення пострадянського підходу у вивченні пам'яток історії та культури. Головним принципом цифрування є створення повноцінного цифрового архіву, з атрибутуванням кожного аркуша, систематизацією за географічним принципом. Заклад вважає себе відповідальним за належне збереження оригіналів рукописів авторів, які зробили значний внесок у розвиток вітчизняної історичної науки, зокрема, мова про науковий спадок історика та археолога Володимира Коваленка, археолога Валентини Мултанен, архітектора Віктора Вечерського, мистецтвознавця Анатолія Адруга, історика Олександра Коваленка, краєзнавця Андрія Карнабіда та ін. Загалом над підготовкою цього енциклопедичного видання у різний час працювали понад 60 авторів, які здійснювали також редакторську роботу. Сукупний обсяг матеріалів становить понад 5000 статей. Саме результати їхнього наукового редагування і стали основою цього архівного зібрання. Статті про пам'ятки були упорядковані за алфавітним принципом, з наскрізною нумерацією. Значну частину архіву становить Словник пам'яток, який відображав Державний реєстр нерухомих пам'яток історії та культури України, неодноразово доповнювався. Робота над статтями енциклопедичного видання була поновлена 2008 року, з використанням нових, сучасних підходів пам'яткоохоронної справи та змін нормативно-законодавчої бази, сучасні матеріали, зібрані співробітниками закладу, цифровізовані, у той час, як ранні матеріали проєкту 80 – 90-х рр. залишаються у паперовому вигляді, що робить їх вразливими до негативних впливів, зумовлених повномасштабним вторгненням. Вперше архів закладу опинився під загрозою під час повномасштабного вторгнення у лютому-березні 2022 року під час активної фази бойових дій, які тривали навколо міста. Будівля закладу знаходиться у безпосередній близькості до будівель, які зазнали уражень внаслідок влучань авіаційних бомб навесні 2022 року, а у серпні 2023 року приміщення було повторно пошкоджене під час ракетного удару по адміністративному центру міста.

Будь ласка, перерахуйте та опишіть, максимум на одній сторінці, заплановані **заходи**.

<Порядковий номер заходу> <назва заходу> <тривалість заходу (у місяцях)> <опис заходу>

Наприклад:

1. Оцифрування архіву енциклопедичного видання «Звід пам'яток історії та культури України» атрибутування аркушів, фотографій та слайдів (4 місяць)
2. Завантаження цифрового архіву на «хмарне» сховище (0,5 місяців)

ДОВГОТРИВАЛІ ТА КОРОТКОСТРОКОВІ РЕЗУЛЬТАТИ³

Будь ласка, надайте **короткий опис** (не більше 6 рядків) довготривалих та короткострокових результатів проекту. Якщо це доречно, будь ласка, опишіть відповідні довгострокові та короткострокові результати разом із методами їх вимірювання/оцінювання. Приклади наведені нижче.

Довгострокові результати	Назва заходу (як зазначено у таблиці «Часові рамки заходів»)	Короткострокові результати	Методи їх вимірювання/оцінювання
Взаємодія з матеріалами підвищить поінформованість та компетенції у сфері збереження культурної спадщини зацікавлених груп користувачів в Україні та за кордоном	1. Оцифрування архіву енциклопедичного видання «Звід пам'яток історії та культури України», атрибутування аркушів, фотографій та слайдів (4 місяці)	Забезпечення збереження архівних даних та забезпечення доступу користувачів до оцифрованого архіву	Статистичні дані відвідування посилання на «хмарне» сховище
Збереження цифрового архіву у хмарному сховищі передбачає стійке, тривале збереження накопиченої науково-дослідницької інформації	2. Завантаження цифрового архіву на «хмарне» сховище (0,5 місяців)	У короткостроковій перспективі спростить роботу для регіональних дослідників культурної спадщини та співробітників закладу, оскільки спростить роботу з паперовими носіями	Період збереження накопичених матеріалів визначається терміном укладеного договору про надання послуг з хостингу «хмарного» сховища та фактично необмежений у часі ресурс зберігання на з'ємному носії (жорсткому диску), зручному для фізичного транспортування та переміщення

ЦІЛЬОВІ ГРУПИ ТА РИЗИКИ

Будь ласка, вкажіть **цільові групи** цього проекту. Це має бути відображення лише **основних цільових груп** проекту (наприклад, якщо ваш проект в основному націлений на журналістів, але деякі з них — жінки, заповніть лише «Журналісти», а не «Жінки»). Для кожної цільової групи вкажіть кількість жінок чи чоловіків. Будь ласка, додайте або видаліть стовпець "Країна" за потреби відобразити країни, де перебувають чи мешкають цільові групи. Ви також можете додати додаткові рядки до стовпця "Цільові групи". Нижче наведено декілька прикладів:

Цільові групи	Приблизна кількість	Вікові групи ⁴	З яких:		Країна*			
			Жінка	Чоловіки	Румунія	Україна	Молдова	Країни ЄС
Академія	100	35-44	40	60	30	0	70	
Блогери	25	19-24	15	10	25	0	0	
Бізнес								
Діти								
Громадяни	1 500	16-75	500	500		1 000		500
Громадські лідери								
Пенсіонери								
Експерти/Дослідники								

³ Довгостроковий результат - це, як правило, кінцева, вимірювана зміна в поведінці, практиках або умовах організації, системи або групи бенефіціарів до кінця періоду реалізації проекту. Короткостроковий результат описує конкретні, відчутні результати, які є результатом діяльності. Короткострокові результати повинні бути пов'язані з довгостроковими результатами.

⁴ До 18; 19 – 24; 25 – 44; 44 – 64; старше 65

Внутрішньо переміщені особи (ВПО)								
Представники міжнародних організацій								
Журналісти								
Юристи								
ЛГБТК								
Меншини (вказіть, які саме, за потреби)								
Люди з обмеженими можливостями/маломобільні люди								
Державні службовці								
Молодь								
Жінки			Н/З	Н/З				
<i>видалити/додати за потреби</i>								
Загальна кількість:	1500	Н/З	500	500		1 000		500

Ризики та управління ризиками⁵. Перерахуйте, будь ласка, ризики та їх імовірність, потенційний вплив на реалізацію проєкту та заходи щодо мінімізації виникнення та впливу таких ризиків.

Потенційний ризик ⁶	Імовірність виникнення ⁷	Потенційний вплив на проєкт ⁸	Заходи для мінімізації ймовірності виникнення та/або потенційного впливу на проєкт:
Зовнішній ризик: знищення архіву закладу внаслідок бойових дій до початку (чи під час) процесу оцифрування	2	3	Єдиним шляхом уникнення ризику втрати архіву є його швидке оцифрування і термінове внесення зібрання інформації на зйомний носій
Зовнішній ризик: Відсутність електроживлення обладнання	3	3	Створення гнучкого графіка роботи, з коригуванням годин роботи відповідно до графіків обмеження
Зовнішній ризик: загроза обстрілів	3	3	Створення гнучкого графіка роботи, з коригуванням годин роботи з урахуванням загрози обстрілу (під час оголошення сигналу «повітряної тривоги»)
Внутрішній ризик: несправність технічного обладнання	2	2	Залучення стороннього фахівця з сервісного обслуговування обладнання
Внутрішній ризик: неможливість членів команди виконувати поставлені задачі	2	2	Формування переліку робіт, який передбачатиме взаємозамінність членів команди

3. СТАЛІСТЬ

Як досягнуті результати проєкту будуть збережені, відтворені та/або надалі розвинені після завершення підтримки German Marshall Fund of the United States? Будь ласка, коротко опишіть, скажімо, інституційну стійкість вашої організації:

⁵ Невизначена подія або ряд подій, які, якщо відбудуться, негативно вплинуть на досягнення цілей проєкту.

⁶ Будь ласка, переконайтеся, що ви перерахували внутрішні та зовнішні ризики, пов'язані з кожною метою.

⁷ Вкажіть значення: 1 – неможливо; 2 – можливо; 3 – ймовірно.

⁸ Вкажіть значення: 1 – незначний вплив; 2 – середній вплив; 3 – значний вплив.

Після завершення проєкту організація бере на себе зобов'язання з утримання «хмарного» сховища, технічного обладнання, тощо, за рахунок коштів, передбачених місцевим бюджетом

Як проєктні активності сприятимуть заходам з відновлення (реформування політик, механізмів, законодавства тощо) на місцевому та/або національному рівнях?

Роботи, здійснені в рамках проєкту, сприятимуть удосконаленню обліку та паспортизації пам'яток історії та культури (за матеріалами видання «Звід пам'яток історії та культури» здійснено облік та включення до Державного реєстру нерухомих пам'яток деяких об'єктів культурної спадщини), напрацьовані матеріали сприятимуть підвищенню інформованості мешканців громад щодо історичної пам'яті, слугуватиме джерелом краєзнавчих, пам'яткоохоронних досліджень

4. ІНШЕ ФІНАНСУВАННЯ

Чи зверталися ви до інших донорів щодо фінансування цього проєкту? Якщо так, то вкажіть суму та джерело фінансування.

--